

Departementene

Strategi

Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn

Nasjonal strategi for samordnet innsats
(2021-2025)

§ 311

Straffeloven § 311
Fremstilling av
seksuelle overgrep
mot barn eller
fremstilling som
seksualiserer barn

Det er ulovlig
å TA, HA eller DELE
nakenbilder av
noen under 18 år

1 av 10

1 av 10 mellom 9-17 år
har delt eller lagt ut
seksuelle meldinger
om seg selv eller andre

Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn

Nasjonal strategi for samordnet innsats
(2021–2025)

Innhold_

Forord_	6
Regjeringen vil_	9
Utfordringer_	17
En dramatisk økning	19
Få anmeldelser	20
Omfattende saker	20
Personer som begår overgrep	22
Unge begår også overgrep	22
Barn og unge skal være trygge på internett_	25
Behov for oppdaterte råd og veiledning	27
Informasjon og råd til barn og unge	27
Informasjon og råd til foreldre	29
Barns medvirkning	32
Forpliktelse til felles innsats	32
Internasjonale forpliktelser_	36
Tiltak: 38	
Bred samfunnsinnsats gjennom offentlig-privat partnerskap_	41
Utvikling av samarbeidet med teknologiselskapene	43
Utvikling av samarbeidet med frivillige organisasjoner	43
Bedre beskyttelse gjennom innovasjon og produktutvikling	44
Tiltak:	46

Kompetanse og kunnskap for forebyggende innsats_ 49

Kompetanseutvikling for felles innsats	51
Kunnskapsbasert innsats – forskning og evaluering	52
Tiltak:	56

Innsats mot overgrep – oppfølging og internasjonalt samarbeid_ 59

Barn som har opplevd overgrep	61
Barn og unge som har begått overgrep	61
Tiltak for gjerningspersoner	62
Avdekking av saker – behov for tips	65
Behov for innovasjon	65
Oppdatert regelverk	66
Internasjonalt samarbeid	67
Norsk støtte til internasjonal innsats mot internetrelaterte overgrep mot barn	71
Tiltak:	72

Oppfølging av strategien_ 75

Oversikt tiltak og ansvar 2021–2022	78
Referanser	80

Forord_

Overgrep er noe av det mest alvorlige og forferdelige et menneske kan bli utsatt for. Derfor har bekjempelse av overgrep mot barn og unge vært en av regjeringens viktigste prioriteringer de siste årene. I for mange år har for mange seksuallovbrudd gått under radaren uten å bli avdekket og fulgt opp av politiet og andre myndigheter.

I dag etterforsker politiet langt flere saker enn tidligere, det gjennomføres langt flere tilrettelagte avhør ved Statens barnehus, og ikke minst påtaleavgjøres flere saker enn før. Mye har skjedd etter at politireformen ble gjennomført. Det er bra, men fortsatt er det for mange overgrep som ikke blir forhindret, avdekket eller etterforsket. For regjeringen er det viktig at overgrep skal bekjempes, uavhengig av om det skjer i det fysiske rom eller digitalt.

Bevilgningen til politi- og lensmannsetatens driftsbudsjett har økt med om lag 4,2 milliarder kroner siden regjeringen tiltrådte i 2013 og det er over 3 500 flere ansatte i politiet. Gjennom politireformen har kvaliteten på politiets arbeid økt. Alle politidistrikter har fått egne nettpatroljer som bidrar i det forebyggende arbeidet ved å være til stede på nett og i sosiale medier, svare på spørsmål og gi råd og veiledning. Kripos er i flere runder blitt styrket for nettopp å sikre en økt innsats i kampen mot overgrep på nett. Politiet har håndtert flere sakskomplekser de senere årene. Vest politidistrikt ledet «Operasjon Dark Room» som ble doblet i omfang fra rundt 50 til 100 saker det første året og omfattet seksuelt misbruk av mer enn 300 barn. I «Operasjon Spiderweb», ble 1 million overgrepsskjermer og 2000 videoer gjennomgått på halvannet år i Sør-Vest politidistrikt. Øst politidistrikt ledet «Operasjon OS» hvor én gjerningsperson ble dømt til 13 år og 6 måneders fengsel for 487 straffbare forhold begått mot barn i alderen 9 til 13 år mellom 2014 og 2018.

De siste ti årene har det vært en dramatisk økning i rapporterte overgrep mot barn. Globalt har det økt fra 1 million rapporter i 2010 til nesten 17 millioner i 2019.

Fra starten med de første barnehusene i Bergen og på Hamar i 2007, har vi nå Statens barnehus 14 steder i landet. Der gjennomføres det årlige flere tusen profesjonelt tilrettelagte avhør med barn og unge som er blitt utsatt for vold eller overgrep. Rettssikkerheten for utsatte barn er styrket gjennom en oppfølging som er bedre og mer omfattende enn noen gang.

I hverdagen gir den digitale utviklingen oss mange fordeler, uavhengig av alder. For barn og unge er det å være på nett en selvsagt del av livet, enten det handler om å gjøre lekser, se på film sammen med venner, spille dataspill eller være på sosiale medier. Problemet er at internett og sosiale medier også brukes til å utsette barn for trusler og seksuelle overgrep.

De siste ti årene har det vært en dramatisk økning i rapporterte overgrep mot barn. Globalt har det økt fra 1 million rapporter i 2010 til nesten 17 millioner i 2019. I Norge ble det i 2019 alt i alt anmeldt 2 356 seksuallovbrudd mot barn, drøyt dobbelt så mange som i 2006. Mange av disse sakene er knyttet til nettrelaterte overgrep. Koronapandemien har forsterket truslene, og det har vært en økning i aktivitet på nettsider med overgrepsmateriale, på det mørke nettet og henvendelser til hjelpetelefoner. På nett kan man være skjult og man kan utgi seg for å være en annen enn den man er. På nett kan en gjerningsperson være i kontakt med mange hundre mulige ofre. Og på nett kan en person i Norge begå overgrep langt utenfor Norges grenser, eller barn i Norge kan utsettes for overgrep fra personer i andre land.

For å styrke politiets mulighet til å etterforske internettrelaterte overgrep mot barn, fremmet regjeringen forslag om utvidet lagring av IP-adresser 9. april 2021. Det sikrer at viktige spor ikke slettes for tidlig, og øker dermed politiets mulighet både til å etterforske og avverge nye overgrep. Regjeringen har også foreslått en egen straffebestemmelse som uttrykkelig forbyr uberettiget deling av bilder og filmer av krenkende eller åpenbart privat karakter.

Forskning viser at mellom 30 og 50 prosent av seksuelle overgrep mot barn og unge utføres av personer som selv er under 18 år. Mange av de unge gjerningspersonene utsetter noen de kjenner for seksuelle overgrep. Andre begår overgrep mot ukjente, ofte gjennom sosiale medier ved å true andre til lage eller sende seksuelt innhold.

Uansett hvem som er gjerningsperson, hvor denne befinner seg og hvor ofrene befinner seg, er det et mål å styrke samfunnets samlede innsats for å forebygge, forhindre, avdekke og etterforske overgrep på nett. Men politiet kan ikke møte utfordringene alene. Med strategien mot internettrelaterte overgrep, er målet å styrke og koordinere innsatsen i det digitale rom på tvers av sektorer og aktører.

Regjeringen vil at barn og unge skal være trygge gjennom oppdatert og tilgjengelig informasjon og råd om risikoen for overgrep på internett.

Foreldre, lærere og andre voksne har også behov for gode, oppdaterte råd og veiledning. Bred samfunnsinnsats gjennom offentlig-privat partnerskap

Norge skal delta aktivt i det
internasjonale samarbeidet på området
og bidra til felles forebyggende innsats mot
internettrelaterte overgrep mot barn.

skal skje gjennom dialog med internettselskapene og frivillige organisasjoner og skape en felles innsats mot overgrep på nett. Kompetanse og kunnskap er grunnlag for forebyggende innsats og innsatsen må basere seg på en felles kunnskapsplattform, prioritering, koordinering og evaluering av tiltak. Når overgrep har skjedd, skal både støtte og hjelp være tilgjengelig gjennom relevante tjenestetilbud. Poli- og påtalemyndighet må holde følge med utfordringene

knyttet til internettrelaterte overgrep. Regjeringen vil vurdere behovet for utvikling av regelverk for avdekking, etterforskning og straffeforfølgning av internettrelaterte overgrep mot barn. Seksualforbrytere over hele verden bruker internett til å komme i kontakt med hverandre eller utnytte barn i andre verdensdeler. Norge skal derfor delta aktivt i det internasjonale samarbeidet på området og bidra til felles forebyggende innsats mot internettrelaterte overgrep mot barn.

Justis- og beredskapsminister
Monica Mæland

Barne- og familieminister
Kjell Ingolf Ropstad

Distrikts- og digitaliseringsminister
Linda Hofstad Helleland

Helse- og omsorgsminister
Bent Høie

Kulturminister
Abid Q. Raja

Kunnskaps- og integreringsminister
Guri Melby

Utenriksminister
Ine Eriksen Søreide

Utviklingsminister
Dag-Inge Ulstein

**Regjeringen
vil_**

Barn og unge skal være trygge på internett

1. Legge til rette for at barn og unge er trygge på internett gjennom oppdatert og tilgjengelig informasjon om internettrelaterte overgrep.
2. Barn og unges behov skal være utgangspunkt for innsatsen gjennom bruk av ungdomspanel og vurdering av barns rettigheter.
3. Sikre at foreldre kan få oppdatert og tilgjengelig informasjon om risiko for overgrep på internett.
4. Sikre løpende oppmerksomhet om risiko knyttet til bruk av digitale plattformer og verktøy som brukes i barnehage og skole.
5. Samordne innsatsen mot internettrelaterte overgrep på tvers av departementer og direktorater.
6. Et fagråd bidrar i innsatsen for å forebygge mot internettrelaterte overgrep.
7. Legge til rette for at oppdatert kunnskap om internettrelaterte overgrep er inkludert i hjelpetilbud og tjenester.
8. Utrede lavterskeltilbud for barn og unge som står i fare for å begå problematisk eller skadelig seksuell atferd.
9. Videreutvikle lokal kriminalitetsforebygging mot internettrelaterte overgrep.

Bred samfunnsinnsats gjennom offentlig-privat partnerskap

10. Sikre et sterkere samarbeid mellom internettselskaper og myndighetene for bedre bekjempelse av internettrelaterte overgrep.
11. Utrede teknologiske og regulatoriske rammer for avskjæring av produksjon, opplasting og spredning av overgrepsmateriale.
12. Videreutvikle samarbeidet med frivillige organisasjoner.
13. Utvikle bevissthet og forebyggende innsats mot overgrep i organisasjoner, idrettslag og andre kulturaktiviteter for barn.
14. Forny medlemskap i WePROTECT Global Alliance.
15. Legge til rette for innovasjon for bedre tjenester og oppgaveløsning mot internettrelaterte overgrep.
16. Kartlegge muligheter for samarbeid for trygge internettilkoblede produkter for barn.

Kompetanse og kunnskap for forebyggende innsats

17. Vurdere om kunnskap om internettrelaterte overgrep er tilstrekkelig ivaretatt i relevante profesjonsutdanninger og vurdere hvordan det eventuelt kan styrkes.
18. Legge til rette for mer forskning om barns digitale hverdag og risiko på internett.
19. Etablere et uavhengig forskerråd for å bidra til koordinert kunnskapsinnhenting og forskning på feltet.
20. Innhente mer kunnskap om gjerningspersoner, fornærmede og arenaer for seksuelle overgrep i et nytt FoU-prosjekt fra 2021.
21. Sikre tilstrekkelig kompetanse om internettrelaterte overgrep i justissektoren.

Innsats mot overgrep – oppfølging og inter- nasjonalt samarbeid

22. Kartlegge kunnskapen hos relevante tjenestetilbud om internettrelaterte overgrep, for å sikre at utsatte får god støtte og hjelp.
23. Styrke tilbudet for barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd.
24. Poli- og påtalemyndighetens innsats holder følge med utfordringene knyttet til internettrelaterte overgrep.
25. Utvikle finansiell etterforskning og følge pengespor for å forebygge og avdekke seksuelle overgrep.
26. Vurdere behovet for utvikling av regelverket for avdekking, etterforskning og straffeforfølgning av internettrelaterte overgrep mot barn. Straffelovrådet benyttes for vurdering av straffelovgivningen når det er hensiktsmessig.
27. Vurdere plikt for norske tjenesteleverandører til å rapportere funn av overgrepsmateriale.
28. Vurdere hvordan teknologi kan benyttes i kampen mot internettrelaterte overgrep.
29. Vurdere et samarbeid med EU om elektroniske bevis og den europeiske etterforskningsordren.
30. Delta i det internasjonale samarbeidet på området og bidra til felles forebyggende innsats mot internettrelaterte overgrep mot barn.

Om strategien_

Strategien «Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn» gjelder for perioden 2021–2025 og inneholder 30 tiltak.

Strategien er utarbeidet av Justis- og beredskapsdepartementet (JD) i samarbeid med Barne- og familiedepartementet (BFD), Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD), Kulturdepartementet (KUD), Kunnskapsdepartementet (KD) og Utenriksdepartementet (UD).

Det er innhentet mange innspill fra ulike sektorer og aktører gjennom strategiprosessen, blant annet på et større innspillsmøte i 2020. Barns medvirkning, utvikling av kunnskapsbasert praksis, samordning og kvalitetssikring av hjelp, informasjon og kompetanseutvikling er spilt inn som viktige områder. Barns erfaringer og innspill er lagt til grunn i strategiarbeidet blant annet gjennom forskningsprosjektet «EU Kids online» om barn og unges bruk av internett, Barneombudets relevante rapporter og innsiktsarbeid fra Sintef om hva ungdom er opptatt av.

Strategien inngår i regjeringens bredere arbeid for trygg digital oppvekst, som barne- og familieministeren koordinerer. Medietilsynet vil ha en sentral rolle i oppfølgingen og tiltakene vil kunne videreutvikles og suppleres i planperioden. Regjeringen vil i 2021 også legge fram en nasjonal strategi for trygg digital oppvekst.

For å lykkes i arbeidet med å forebygge
og bekjempe internettrelaterte overgrep
mot barn må hele samfunnet bidra
– og vi må være samordnet.

A person with dark hair and a beard is seen from the side, wearing large black headphones. They are sitting at a desk in front of a computer monitor. The background is a blurred office environment with a red desk mat, a pen holder, and a green bottle. A dark blue rectangular box is overlaid on the right side of the image, containing the text 'Utfordringer_'.

Utfordringer_

Europarådet anslår at ett av fem barn i Europa er utsatt for en form for seksuell vold¹. Seksuelle overgrep og seksuell utnyttelse av barn skjer på mange ulike måter. Overgrep kan foregå både på internett og utenfor internett. Internettrelaterte overgrep mot barn har utviklet seg i takt med at teknologi og internettjenester har gitt nye muligheter for å komme i kontakt med utsatte barn og dele overgrepsmateriale.

1/5

Ett av fem barn i Europa er ofre for en form for seksuell vold.

Barn har større tilgang til internett enn før, og det har medført en annen form utsatthet enn tidligere. Seksuelle overgrep forsterkes når de dokumenteres gjennom bilder eller lydopptak og spres. I større grad enn før tvinges barn til å utføre seksuelle handlinger som de filmer eller tar bilde av selv. Ungdom sender også nakenbilder til noen de stoler på. Noen ganger spres slike bilder videre uten samtykke. Det er ulovlig, og delingen er en stor påkjenning for den som utsettes for det.

Digital risiko er sammensatt og vi har ikke nok kunnskap om hvordan ulike typer risiko henger sammen. Dette kan dreie seg om voldelig seksuelt innhold på nett og normalisering av overgrep eller sammenhenger mellom mobbing, lavt selvbilde og selveksponering på internett. Det kan også handle om teknologiens rolle, for eksempel i hvilken grad risiko for kontakt og «grooming» påvirkes av applikasjoner og personvern på ulike digitale plattformer.²

En dramatisk økning

Overgrep over internett er verdensomspennende kriminalitet med et globalt marked for overgrepsmateriale. Det har vært en dramatisk økning i innrapporterte overgrep mot barn globalt med 1 million rapporter i 2010 til nesten 17 millioner i 2019.³ Dette inkluderte nesten 70 millioner bilder og filmer. Den største andelen av overgrepsmateriale i verden lagres på nettsider i Europa.

Data fra Interpol har vist at yngre barn ofte utsettes for de mest alvorlige overgrepene.⁴

Covid-19-situasjonen påvirker samfunnet i stor grad. En undersøkelse fra NKVTS⁵ om vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom under pandemien viste at nesten halvparten av ungdommene som hadde erfart seksuelle krenkelser og overgrep på nett under stengingen våren 2020, opplevde dette for første gang i denne perioden. Europol og UNODC har rapportert om økt risiko for overgrep over internett.⁶ Mens både barn og gjerningspersoner har oppholdt seg hjemme har det vært en økning i overgrepsmateriale som deles over internett. Det har også vært økning i forsøk på å gå inn på nettsider med overgrepsmateriale, henvendelser til hjelpetelefoner, og aktiviteter på det mørke nettet. Det har vært en økning i filmer laget ved hjelp av webkamera og som deles. Europol overvåker situasjonen og støtter medlemslandene både operativt og strategisk med identifisering av utsatte og gjerningspersoner.

Data fra Interpol har vist at yngre barn ofte utsettes for de mest alvorlige overgrepene.

Få anmeldelser

Det er vanskelig å tallfeste nøyaktig omfanget av problemet i Norge. Politiet har i løpet av de siste årene etterforsket flere større saker. Enkelt-anmeldelser har ført til at flere hundre barn har blitt identifisert som utsatte for overgrep. Noe av årsaken til at det er vanskelig å tallfeste, er at barn ikke nødvendigvis forteller om hva de har opplevd. Noen barn forstår ikke at de har vært utsatt for et overgrep. Utsatte kan også være redde for ikke å bli trodd eller tenke at de selv er skyld i overgrepet. Dette kan særlig gjelde i saker hvor barna har delt seksualiserte bilder de har tatt av seg selv. Noen fortrenger overgrepet mens andre trues av overgriper til å holde det hemmelig.

Omfattende saker

Internett gir gjerningspersoner muligheten for direkte og ofte anonym kontakt med et stort antall utsatte. På kort tid og med enkle midler kan de komme i kontakt med veldig mange barn. Politiets arbeid viser at dette er svært omfattende saker. Å finne frem til de som har vært utsatt for overgrep er ofte et svært omfattende arbeid. De kan være bosatt over hele landet og i andre land.

Sakene krever stor etterforskningskapasitet og teknologisk kompetanse.

Statens barnehus må sørge for tilrettelagte avhør av de utsatte barna. Domstolene har fått flere saker med kompliserte, teknologibaserte bevis. Konfliktrådene beskriver en økt andel saker hvor internett er et element, herunder flere saker om deling av krenkende bilder. Flere nettrelaterte overgrepssaker gir også konsekvenser for kriminalomsorgen. Kriminalomsorgen er ansvarlig for straffegjennomføring som skal motvirke nye straffbare handlinger og tilbakeføring til samfunnet. Kriminalomsorgsdirektoratet rapporterer om en betydelig økning i antall domfelte for seksuallovbrudd som soner i fengsel. Siden 2013 har denne lovbruddskategorien økt med 50 prosent.

Å finne frem til de som har vært utsatt for overgrep er ofte et svært omfattende arbeid.

Noen internett-
relaterte overgrep
som barn kan
utsettes for_

- Barn som fremstilles i overgrepsmateriale på internett
- Barn som forledes inn i seksuell kontakt over internett, herunder seksuell utpressing
- Barn som utsettes for overgrep som overføres, bestilles og direkteoverføres på nett
- Barn og unge som fotograferes/filmes mot sin vilje av jevnaldrende i en seksualisert situasjon
- Barn og unge som frivillig deler seksualiserte bilder eller filmer av seg selv og deretter utsettes for press eller trusler

Sakskomplekser – stort omfang

En større etterforskning i Øst politidistrikt ble kjent som «Operasjon Sandra» på grunn av tiltaltes falske identitet på nettet. Etterforskningen omfattet utsatte for overgrep i alle landets fylker, i tillegg til Sverige og Danmark. Saken gjaldt en fotballdommer som ble siktet for overgrep mot 458 fornærmede over en periode på to år og ble i 2019 dømt til 16 års fengsel. Dommen gjaldt flere tilfeller av voldtekt, seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, trusler, og for å ha forledet barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd. I en annen etterforskning i Øst politidistrikt ble en mann i 2019 tiltalt og dømt til 13 år og 6 måneders fengsel for til sammen 487 tilfeller av seksuelle nettovergrep mot 256 barn.

Personer som begår overgrep

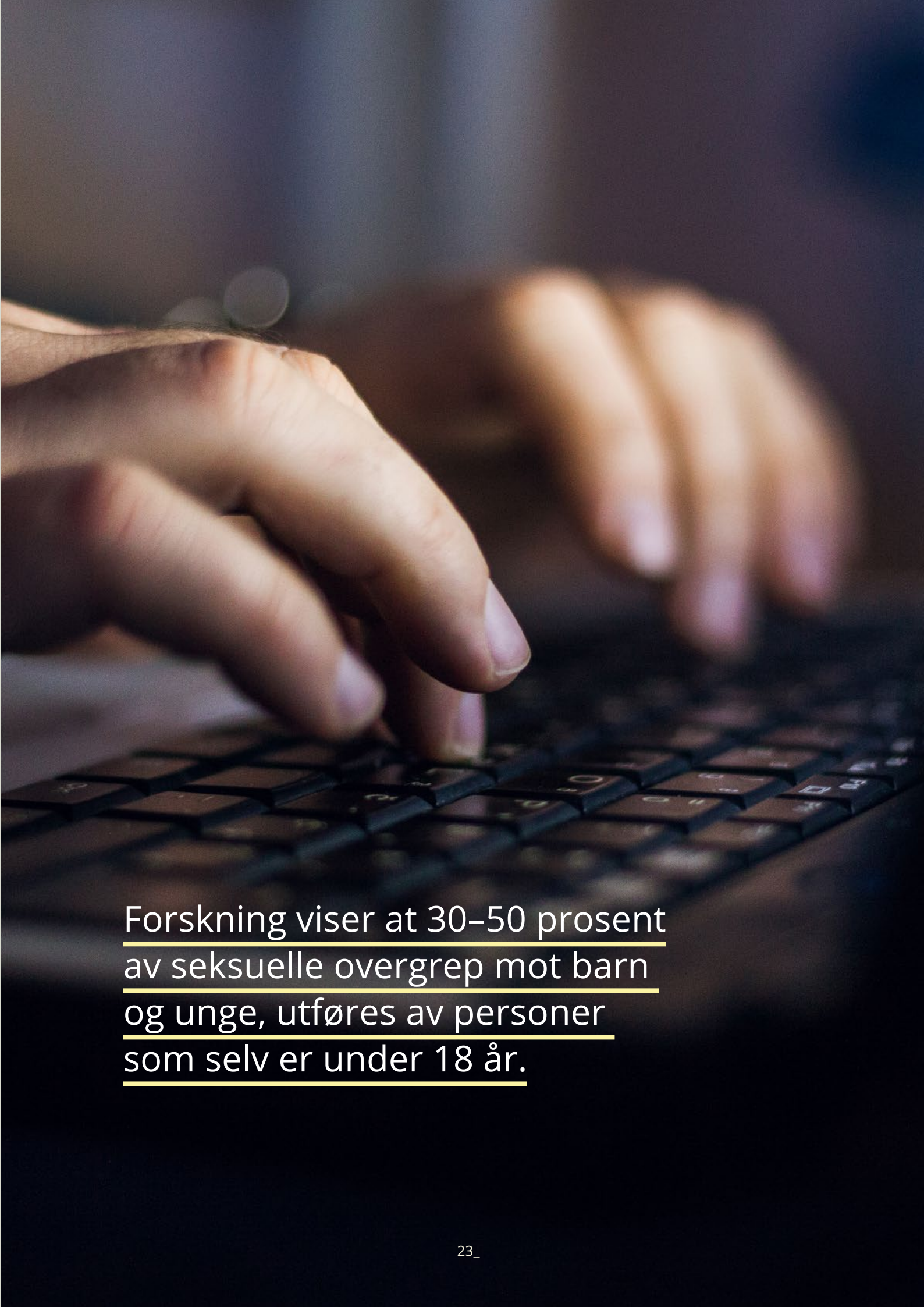
Gjerningspersoner finnes i alle aldersgrupper. Ifølge NOVA-rapporten «Nettovergrep mot barn i Norge» skiller gjerningspersoner seg i liten grad fra den øvrige befolkningen⁷. De fleste som begår seksuelle overgrep er menn. Noen gjerningspersoner ser ut til å flytte overgrepsaktiviteten fra fysiske arenaer til internett. Andre kommer inn på internettarenaen uten tidligere bakgrunn som gjerningsperson. Mulighet for å være anonym og opplevelse av lav oppdagelsesrisiko er sammen med tilgjengelighet, årsaker til at flere utforsker straffbart overgrepsmateriale på internett. Kontakt mellom likesinnede på nettet kan også fungere som et slags ekkokammer hvor seksuell kontakt med barn normaliseres. Oppfordringer og normalisering kan føre til større etterspørsel etter overgrepsmateriale og at flere overgrep skjer.

Unge begår også overgrep

Forskning viser at 30–50 prosent av seksuelle overgrep mot barn og unge, utføres av personer som selv er under 18 år⁸. Mange unge som begår

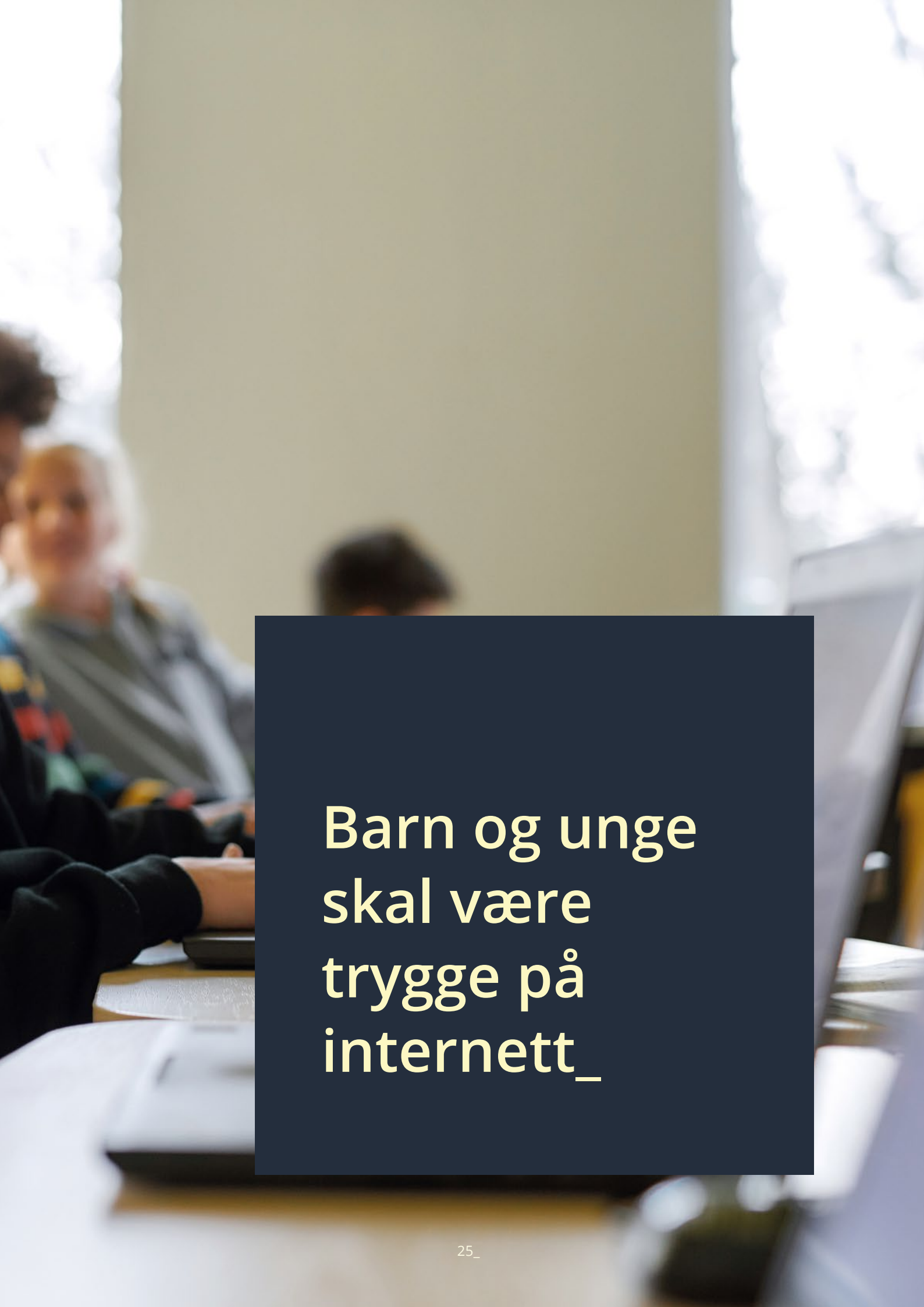
overgrep, utøver skadelig seksuell atferd på noen de kjenner. Andre begår overgrep mot ukjente, eller bruker teknologi (internett, smarttelefon) til å sende bilder, videoer eller tekst til å utføre seksuelt krenkende atferd (strl. §§ 298 eller 305) eller dele seksualiserte fremstillinger av barn (strl. § 311).

Folkehelseinstituttet fant i en studie fra 2016 at nesten halvparten av voksne seksuelle lovbrøtere begikk sitt første seksuelle overgrep i barne- eller ungdomsårene⁹. Barn og unge utgjør en betydelig andel av de som siktes for seksuallovbrudd. Antall unge som anmeldes for seksuallovbrudd øker, og i flere av sakene har den unge vært i befatning med overgrepsmateriale og/eller etablert straffbar seksualisert kontakt med barn over internett. I 2018 ble 284 barn mellom 5 og 14 år og 479 ungdommer på 15–17 år siktet for et seksuallovbrudd, ifølge tall fra SSB. Dette tilsvarer over 20 prosent av alle siktelser. Barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd er en gruppe med et stort behov for hjelp, men det er ikke tilstrekkelig kunnskap om hva som hjelper gruppen av barn som gjennomfører overgrep.

Forskning viser at 30–50 prosent
av seksuelle overgrep mot barn
og unge, utføres av personer
som selv er under 18 år.

**Barn og unge
skal være
trygge på
internett_**

Barn og unge skal ha kunnskap om digital trygghet og hvordan ta vare på seg selv. Foreldre og andre voksne som kan hjelpe skal også ha kunnskap om håndtering av risiko.

Behov for oppdaterte råd og veiledning

Norske barn opplever stort sett at de er trygge på nettet. Barn introduseres for digitale medier når de er små og mer enn halvparten av norske 9-åringer bruker sosiale medier¹⁰. Barna må derfor lære å håndtere risiko, uten at de mister de positive sidene av digital deltakelse. Voksenpersoner rundt barn må kjenne til risiko som barna utsettes for på internett slik at de kan støtte barna i sin digitale hverdag.

Barn og unge trenger tilpasset informasjon om seksualitet, kropp og helse.

Informasjon og råd til barn og unge

Barn og unge skal enkelt kunne få nødvendig veiledning og hjelp om risiko for å være utsatt for overgrep. Informasjonen må tilbys der barn er og der de allerede oppsøker informasjon. Barnehagen skal ifølge rammeplanen bidra til at barn utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser. På skolen skal elevene få kompetanse om hva vold og seksuelle overgrep er og hvor man kan få hjelp. Kritisisk medieforståelse er viktig og digital dømmekraft og digital sikkerhet har fått en tydeligere plass i skolen gjennom nye læreplaner fra 2020. Barn og unge søker etter tilpasset informasjon om seksualitet, kropp og helse. Risiko på nett og måter man utsettes for internettrelaterte overgrep endrer seg over tid og noen ganger raskt. Det betyr at veiledningen må utvikles og informasjon må oppdateres deretter. Barn med minoritetsbakgrunn kan ha behov for tilpasset informasjon og det kan kreve en annen type tilnærming fra de som tilbyr veiledning. Noen grupper av barn kan også være mer utsatt og ha særlig behov for informasjon om tematikken.

Nasjonal strategi for digital sikkerhet

Digital sikkerhet er noe som angår alt fra virksomheter til enkeltpersoner, både voksne og barn. Den nasjonale strategien for digital sikkerhet (2019) handler om hvordan utfordringene som følger av digitalisering skal møtes. Alles velferd og demokratiske rettigheter skal ivaretas i det digitaliserte samfunnet. Strategien legger blant annet til rette for at innbyggerne får nødvendig kunnskap og risikoforståelse for å bruke teknologi på en trygg måte. Alle skal ha tilstrekkelig kunnskap om digital sikkerhet, og en kultur for digital sikkerhet må bygges allerede fra grunnskolen.

Det er også behov for mer tilgjengelig informasjon, råd og veiledning til barn og unge under 18 år som står i fare for å begå problematisk eller skadelig seksuell atferd mot andre barn og unge.

Barn som utsettes for overgrep forstår ikke alltid at det som har skjedd er unormalt og ulovlig. De kan skamme seg, føle ansvar for det som har skjedd, eller være utsatt for press og trusler om å holde overgrep hemmelig. Informasjon og opplæring kan gjøre barn tryggere på å fortelle. Det er generelt et stort behov for bedre oversikt over hjelpetilbudet og samordning av tjenestene til barn og unge.

Nær halvparten av ungdom mellom 13–18 år er spurt om å dele et nakenbilde av seg selv, ifølge kartlegginger gjort av Medietilsynet¹¹. Unge risikerer å begå lovbrudd, kanskje uten å være klar over det, når slike bilder viderefremmes. Kampanjer som #ikkegreit bidrar til større bevissthet og kunnskap om hva som kan være krenkende og ulovlig.

Helse- og omsorgsdepartementet avsatte i 2021 35 mill. kroner til drift og utvikling av digitale

tjenester til barn og unge. Midlene skal blant annet benyttes til digitalisering av helsestasjons- og skolehelsetjenesten og gjennomføring av prosjektet DigiHelsestasjon, som er en del av programmet DigiUng. Programmet bygger på ung.no og har som mål å bidra til mestring og gi hjelp til selvhjelp ved å levere lett tilgjengelig og kvalitetssikret informasjon, veiledning og tjenester til ungdom gjennom et helhetlig digitalt tilbud på tvers av sektorer. Digitalisering av helsestasjons- og skolehelsetjenesten er blant tiltakene i regjeringens handlingsplan for forebygging av selvmord.

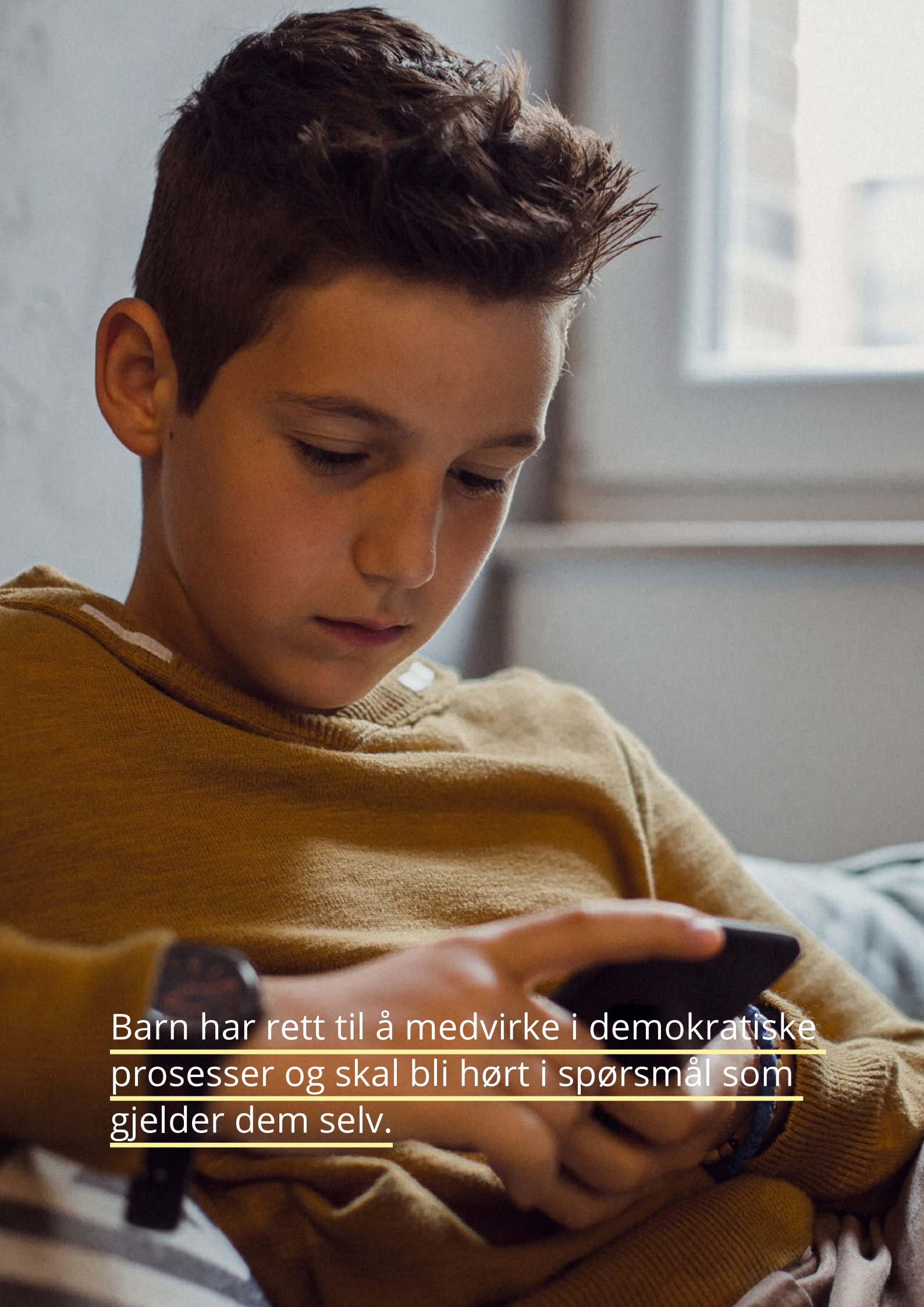
Et godt kommunalt forebyggende arbeid på dette feltet er viktig, fordi barn bor i kommuner, er elev ved skolen og bruker ulike kommunale tjenester. For å forebygge på lokalt nivå, er det behov for at aktørene har kjennskap til internettrelaterte overgrep som en del av risikobildet og deler kunnskap på tvers av sektorene. Det kan eksempelvis være SLT-koordinator (lokale, forebyggende tiltak mot rus- og kriminalitet), politikontakten i kommunen eller gjennom BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats). Det er spesielt viktig at de som jobber med yngre aldersgrupper har kunnskap.

Informasjon og råd til foreldre

Foreldre må forholde seg aktivt til barns bruk av internett og sosiale medier i hverdagen. De må vite hvordan de kan bidra til å avdekke om deres barn er utsatt og hvordan de best støtter barnet sitt. Undersøkelser tyder på at foreldre uttrykker mindre bekymring over barnas mediebruk i familier hvor barn og foreldre lett snakker sammen¹². Det er viktig at foreldre gjøres kjent med gode informasjonskilder og at slike kilder også er tilgjengelig for de som har begrensede norskkunnskaper eller har liten digital kompetanse. Regjeringens strategi for foreldrestøtte (2018–2021) har tiltak om informasjon om nettvett og internettrelaterte overgrep, i tillegg til andre tiltak som skal forebygge at barn utsettes for vold og overgrep. Barnehager og skoler er viktige arenaer for å nå ut til foreldre med informasjon om overgrepstematikk.

Undersøkelser tyder på at foreldre uttrykker mindre bekymring over barnas mediebruk i familier hvor barn og foreldre lett snakker sammen.

Barn har rett til å medvirke i demokratiske prosesser og skal bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv.

Noen relevante informasjonskilder for foreldre

Foreldre- hverdag.no

- *Foreldrehverdag.no* er et tilbud til alle foreldre med barn fra 0–18 år med artikler, filmer og podkaster om tema som foreldre møter i hverdagen. Her finnes det bl.a. råd og veiledning om barn- og ungdoms digitale hverdag, og deling av nakenbilder

De utrolige årene

- *De utrolige årene* er et kurstilbud gjennom helsestasjon, familiesenter, PPT-kontor, barnevern, BUP og Familiens hus

- *Medietilsynet* har tips til foreldre om sosiale medier

Medietilsynet

- *Politiet* gir råd om barn og unges nettbruk

Politiet

Når noe er galt og barn trenger hjelp,
er det viktig at arenaene de deltar i sees
i sammenheng og at aktørene samarbeider
om felles problemløsning.

Barns medvirkning

Det er viktig at barn og unge tas med på råd for å sørge for best mulig utvikling av hvordan risiko på nett skal håndteres. Dette omfatter også hvordan barn skal vite om hva som er lov og ikke på internett.

Universitetet i Oslo har samlet inn data og analysert risiko for norske barn på internett¹³, og Sintef har kartlagt hva ungdom er opptatt av å få informasjon om¹⁴. Undersøkelsene viser at ungdom er mye på nett og har høy digital kompetanse. Regjeringen legger vekt på å utvikle digitale tjenester som kan bidra til at ungdom selv innhenter informasjon og råd og slik kan bli aktive og ansvarlige innbyggere også på nett. Økt og mer målrettet bruk av digitale tjenester er viktig for å gi kvalitetssikret og tilgjengelig informasjon til barn og unge. Dette kan også gi muligheter for individuelt tilpasset veiledning og hjelp gjennom ulike kommunikasjonskanaler. Barneombudet inkluderer barn i sitt arbeid og har laget flere rapporter om trygghet på internett¹⁵. Organisasjoner som Redd Barna og Unicef fremmer barn og ungdoms innflytelse og engasjement gjennom sitt arbeid.

Forpliktelse til felles innsats

Når noe er galt og barn trenger hjelp, er det viktig at arenaene de deltar i sees i sammenheng og at aktørene samarbeider om felles problemløsning. Ved å vurdere konsekvenser for barn og unge når myndighetene setter i verk tiltak eller innfører nye lover, bidrar man til at barns rettigheter følges opp. I innsatsen mot internettrelaterte overgrep er det behov for et felles kunnskapsgrunnlag. Det er bl.a. nødvendig å kartlegge hvordan internettrelatert risiko arter seg i barns digitale liv. Videre er det viktig med bedre samordning av tverrsektorielle ressurser og prosesser. Etablert samarbeid må suppleres med nye måter å samarbeide på for å nå bedre ut med tiltak og hjelp. Et eksempel på en struktur for samarbeid er 0-24-samarbeidet¹⁶. Formålet har vært samordnede tjenester og helhetlig innsats for utsatte barn og unge under 24 år med sikte på gjennomføring av videregående opplæring og varig tilknytning til arbeidslivet.

Kunnskapsressurser om risiko og overgrep

www.jegvet.no

- Ressursen *www.jegvet.no* gir opplæring om vold, overgrep og mobbing til barn og unge. Informasjonen er tilpasset fra barnehagealder opp til videregående skole. Tiltaket forebygger alle typer vold mot barn og inkluderer informasjon om barn og unges tilstedeværelse på nett, bildedeling, nettvett osv.

[Politiets nettpatroljers veileder](#)

- *Politiets nettpatroljers veileder om trygg og god nettbruk* og er tilgjengelig for folk på internett.

[Delbart?](#)

- Politiets informasjon og råd knyttet til deling av seksualiserte bilder og videoer – *Delbart?*

[Medietilsynet](#)

- *Medietilsynet* har informasjon om pornografi og nakenbilder.

[«Vett på nett»](#)

- Informasjon som er tilrettelagt for personer med utviklingshemming tilbys gjennom *Vett på nett*.

dubestemmer.no

- *Dubestemmer.no* er en nettressurs om personvern, nettvett og digital dømmekraft for barn i alderen 9–18 år, til bruk i skolen. Ressursen tar blant annet opp uønskede hendelser som spredning av nakenbilder og utpressing. Det er også utviklet materiell for lærere, skoleledere og foreldre.

Ung.no

- *Ung.no* gir informasjon, veiledning og svar på spørsmål, blant annet om nettrelaterte temaer, vold og overgrep.

Innspill fra barn og unge

«Digitale seksuelle krenkelser er ofte anonyme.»

I arbeidet for en tryggere digital hverdag har Barneombudet fått en rekke innspill fra barn og unge. I 2017 snakket de med 200 ungdommer på ulike steder i Norge om seksuelle krenkelser.

«Deling kan handle om flere ting.»

Slike krenkelser kan skje overalt, både digitalt og ellers. Jenter beskrev at fremmede menn tar kontakt på sosiale medier og kommer med forskjellige tilbud. Ungdommene fortalte også at digitale seksuelle krenkelser ofte er anonyme og at dette gjør hemningene mindre. En ekspertgruppe med ni ungdommer i alderen 13–17 år laget en rapport om digitale medier i 2019 til Barneombudet. Gruppen beskrev blant annet at det snakkes mye om at ungdom deler nakenbilder og at det er et problem, men det snakkes lite om hvorfor de gjør det. Deling kan handle om flere ting: Om at man er stolt av kroppen sin og vil ha bekreftelse, men også om press og å ha makt over andre.

«Fremmede menn tar kontakt på sosiale medier og kommer med forskjellige tilbud.»

«Myndighetene bør være tydelige på at alle har et ansvar for å skape en trygg digital hverdag.»

Ungdommene mener det må gis informasjon og reglene må håndheves. Voksne må vite mer om hva som foregår på nett. Myndighetene må også sørge for god hjelp til ungdom som trenger det.

«Det snakkes mye om at ungdom
deler nakenbilder og at det er et
problem, men det snakkes lite om
hvorfor de gjør det.»

Internasjonale forpliktelser_

Norge har gjennom tilslutning til internasjonale menneskerettighetskonvensjoner og gjennom deltakelse i bl.a. FN og Europarådet, forpliktet seg til å forebygge og bekjempe overgrep mot barn.

FNs konvensjon om barnets rettigheter

- Artikkel 19.1 Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barn mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet.
- Tilleggsprotokoll om salg av barn og barneprostitusjon (2000).

FNs bærekraftsmål

- Delmål 5.2 Avskaffe alle former for vold mot alle jenter og kvinner, både i offentlig og privatsfære, herunder menneskehandel, seksuell og annen form for utnytting.

Delmål 16.2 Stanse overgrep, utnytting, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn.

Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnytting og seksuelt misbruk (Lanzarotekonvensjonen)

- Artikkel 4 Hver part skal ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendige for å forebygge alle former for seksuell utnytting og seksuelt misbruk av barn, og for å gi barn beskyttelse.

Tiltak:

Barn og unge skal være trygge på internett_

1. Legge til rette for at barn og unge er trygge på internett gjennom oppdatert og tilgjengelig informasjon om internettrelaterte overgrep.
2. Barn og unges behov skal være utgangspunkt for innsatsen gjennom bruk av ungdomspanel og vurdering av barns rettigheter.
3. Sikre at foreldre kan få oppdatert og tilgjengelig informasjon om risiko for overgrep på internett.
4. Sikre løpende oppmerksomhet om risiko knyttet til bruk av digitale plattformer og verktøy som brukes i barnehage og skole.
5. Samordne innsatsen mot internettrelaterte overgrep på tvers av departementer og direktorater.

6. Et fagråd bidrar i innsatsen for å forebygge mot internettrelaterte overgrep.
7. Legge til rette for at oppdatert kunnskap om internettrelaterte overgrep er inkludert i hjelpetilbud og tjenester.
8. Utrede lavterskeltilbud for barn og unge som står i fare for å begå problematisk eller skadelig seksuell atferd.
9. Videreutvikle lokal kriminalitetsforebygging mot internettrelaterte overgrep.

A woman with dark hair is looking down at a document in an office setting. The background is blurred, showing a computer monitor and a desk lamp.

Bred samfunns- innsats gjennom offentlig-privat partnerskap_

Myndighetene kan ikke alene ivareta tryggheten til barn og unge på internett. Mange private og frivillige aktører gjør en verdifull innsats gjennom sine aktiviteter og ressurser. Regjeringen ønsker at alle gode krefter jobber sammen, slik at samfunnets samlede ressurser kommer barna til gode.

Det er viktig at tilbydere av tjenester som sosiale media og spill gjør sine plattformer tryggere for å bidra til forebygging av overgrep.

Utvikling av samarbeidet med teknologiselskapene

Flere tjenesteleverandører viser samfunnsansvar og bidrar til bevisstgjøring og forebygging av seksuell utnyttelse av barn og unge over internett. Et godt offentlig-privat samarbeid kan utnytte den tekniske forståelsen og ekspertisen som teknologiselskaper har, mens myndighetene tilrettelegger for næringsutvikling, utarbeider hensiktsmessige lovverk og forebygger og etterforsker kriminalitet.

Det er utviklet flere former for forebygging gjennom tekniske løsninger på internett. I Norge har bruk av et internettfilter CSAADF (Child Sexual Abuse Anti Distribution Filter) pågått siden 2004¹⁷. En rekke internettleverandører bidrar frivillig til dette arbeidet og Interpol har ved hjelp av Norge utviklet en tilsvarende løsning som har vært i bruk siden 2010. Private virksomheter i mange land benytter programvare for å identifisere overgrepsmateriale. Oversikter viser at opptil 1 av 500 ansatte laster ned overgrepsmateriale ved hjelp av virksomhetens datasystemer¹⁸.

Det er viktig at tilbydere av tjenester som sosiale media og spill gjør sine plattformer tryggere for å bidra til forebygging av overgrep. Dette krever tett dialog mellom myndigheter og teknologiselskaper. Dette kan også omfatte rammeverk for felles standarder, deling av god praksis og forventninger til hva selskapene kan gjøre for å beskytte brukerne fra skadelig innhold og handlinger som kan være straffbare. Et internasjonalt eksempel er «Voluntary Principles to Counter Online Child Sexual Exploitation and Abuse»¹⁹.

Utvikling av samarbeidet med frivillige organisasjoner

Frivillig sektor har ulike tilbud som kan hjelpe og bidra til forebygging av internettrelaterte overgrep. Det er viktig at frivillige aktører involveres. Tilgjengelige ressurser må sees i sammenheng for å utnyttes best mulig. Det er nødvendig at de ulike aktørene har oppdatert kunnskap om problemene og bevissthet om egen rolle. Råd og informasjon som tilbys må ha tilstrekkelig kvalitet. Det må tas hensyn til hva myndighetsaktører,

Det er viktig at barn, foreldre og andre som trenger informasjon kan være trygge på at den er kvalitetssikret.

som politi og helsepersonell, skal gjøre ut fra sine lovpålagte oppgaver og hva frivillige aktører kan bidra med. Aksjoner mot mulige gjerningspersoner på internett kan for eksempel gi alvorlige konsekvenser for rettssikkerheten. Det er viktig at barn, foreldre og andre som trenger informasjon kan være trygge på at den er kvalitetssikret.

WePROTECT Global Alliance to End Child Sexual Exploitation Online er en internasjonal samarbeidsarena for felles innsats fra myndigheter, frivillig og privat sektor²⁰. Alliansen har utarbeidet råd om god praksis og hvordan innsatsen kan utvikles. Et eksempel på samarbeid med finansaktører for å stoppe pengestrømmer ved kommersialisering av seksuallovbrudd mot barn er Finanskoalitionen mot sexuell exploatering av barn i Sverige²¹.

Bedre beskyttelse gjennom innovasjon og produktutvikling

Barn bruker mange tjenester og produkter og etter hvert er en rekke ting blitt koblet til internett. Flere internettilkoblede leker har kommet i kritisk søkelys på grunn av manglende digital sikkerhet og dukker har vist seg lette å hacke. Babymonitorer og smartklokker for barn kan også brukes av fremmede for eksempel til å spore og avlytte barn. Problematikken med personvern og tilkoblede produkter er også behandlet i en stortingsmelding om forbrukerpolitikk. Både retningslinjer fra Europarådets arbeid med beskyttelse av barn på digitale arenaer²² og det norske Forbrukerrådet oppfordrer myndighetene til mer samarbeid med digitale leverandører for å lage gode og sikre leker og andre produkter²³.

Forbrukerrådet oppfordrer myndighetene til mer samarbeid med digitale leverandører for å lage gode og sikre leker og andre produkter.

Tiltak:

Bred samfunnsinnsats gjennom offentlig-privat partnerskap_

10. Sikre et sterkere samarbeid mellom internetselskaper og myndighetene for bedre bekjempelse av internettrelaterte overgrep.
11. Utrede teknologiske og regulatoriske rammer for avskjæring av produksjon, opplasting og spredning av overgrepsmateriale.
12. Videreutvikle samarbeidet med frivillige organisasjoner.
13. Utvikle bevissthet og forebyggende innsats mot overgrep i organisasjoner, idrettslag og andre kulturaktiviteter for barn.

14. Fornye medlemskap i WePROTECT Global Alliance.
15. Legge til rette for innovasjon for bedre tjenester og oppgaveløsning mot internettrelaterte overgrep.
16. Kartlegge muligheter for samarbeid for trygge internettilkoblede produkter for barn.

A blurred background image showing a group of people in a social setting. On the left, a woman with long brown hair is seen from the back, her hand near her head. On the right, a man's face is partially visible, smiling. The background is out of focus, showing other people and what appears to be an indoor environment with large windows.

Kompetanse og kunnskap for forebyggende innsats_

Kunnskap om hva som påvirker overgrepssituasjoner på nett, hvorfor overgrepsmateriale deles og om effekter av tiltak er grunnleggende for å sikre god forebygging og oppfølging av overgrep. Oppdatert forskning om tematikken og forskningsbasert evaluering av praksis er sentralt.

Barn som ikke vil eller kan snakke med noen i familien trenger andre trygge voksne som kan hjelpe.

Kompetanseutvikling for felles innsats

Barn vil ofte ikke på egen hånd anmelde overgrep de har opplevd eller snakke om sin egen problematiske seksuelle atferd. Overgrep mot barn med særskilte utfordringer kan være ekstra vanskelig å avdekke. Voksne med ansvar for barn skal kunne fange opp signaler på at barnet er utsatt for noe. Barn som ikke vil eller kan snakke med noen i familien trenger andre trygge voksne som kan hjelpe. Det kan være avgjørende hvis barnet er utsatt for overgrep begått av en nær relasjon.

Barn møter voksne på arenaer som barnehager, skoler, helsestasjons- og skolehelsetjeneste, praktisk pedagogisk tjeneste (PPT), barnevern, barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk, politiet, Statens Barnehus, i familievern, i kriminalomsorg, konfliktråd samt habiliteringstjeneste, psykisk helse- og rustjenester i kommunene og legevakt. Tjenestene har ulike samfunnsoppdrag og ikke alltid samme forutsetninger til å utvikle kompetanse til å bidra i arbeidet mot overgrep.

Når det gjelder forebygging av skadelig seksuell atferd, mangler mange ansatte i ulike kommunale tjenester kunnskap om slik atferd og utfordringer dette kan medføre. Ansatte på barnevernsinstitusjoner peker på håndtering av risiko for internettrelaterte overgrep som vanskelig²⁴. Det er bl.a. behov for å se nærmere på hvordan de som jobber med barn skal kunne vurdere og praktisere barns rettigheter. Utdanningsinstitusjoner kan vurdere hvordan beskyttelse av barn på internett bør inkluderes som del av grunnutdanning og etter- og videreutdanning. Eksisterende opplæringsressurser kan videreutvikles til bruk i flere sektorer. Dette kan bidra til felles begrepsbruk og risikoforståelse på tvers av tjenester som jobber med utsatte barn og unge.

Skolen er en viktig forebyggende arena. Forebygging av overgrep knyttes til temaer som digital dømmekraft, digital sikkerhet og kritisk tenkning. Barn sier lettere ifra til lærer og helsesykepleier etter å ha hatt seksualundervisning eller vold som tema på skolen. I politiets forebyggende innsats er det viktig at risiko for internettrelaterte over-

På nettsiden *plikt.no* gis det råd om hvordan man skal opptre som fagperson og om dilemmaer som oppstår når man er bekymret og vurderer å melde fra om overgrepstanker.

grep inkluderes når det kan være relevant og det er etablert nettpatroljer i politidistriktene. Barns digitale trygghet skal vurderes i det lokale kriminalitetsforebyggende arbeidet. De som jobber med barn i fritidsaktiviteter som sport, musikk og kultur bør også ha kjennskap til risiko for internettrelaterte overgrep og bidra til å avdekke overgrep. Undervisningsopplegget «Delbart?» er en nyttig ressurs for både skolen og andre og er tilrettelagt slik at lærere, helsesykepleiere, miljøarbeidere, utekontakter og andre voksne som jobber med barn og unge kan holde foredrag²⁵. For de som jobber med barn og unge gjør ressursen *snakkemedbarn.no* det mulig å øve seg på vanskelige samtaler med barn. Ressursen Trygg! skal bistå barne- og ungdomsorganisasjoner i å forebygge og håndtere seksuell trakassering og overgrep²⁶.

Alle har en plikt til å søke å forhindre at alvorlige straffbare handlinger skjer. Dersom man jobber med barn og unge er det særlig viktig med god kjennskap til taushetsplikt, opplysningsplikt og avvergingsplikt. På nettsiden *plikt.no* gis det råd om hvordan man skal opptre som fagperson og om dilemmaer som oppstår når man er bekymret og vurderer å melde fra om overgrepstanker.

Kunnskapsbasert innsats – forskning og evaluering

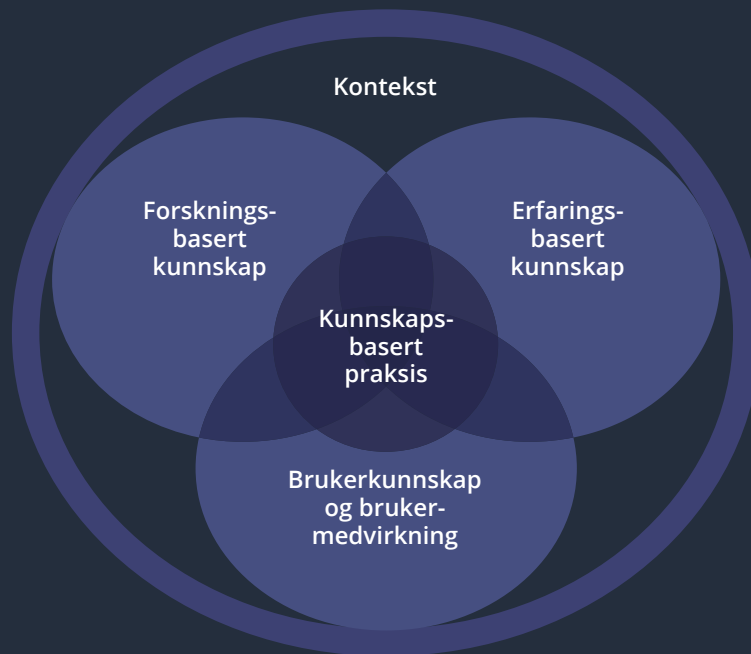
Kunnskap om årsaker, drivkrefter, risiko- og beskyttelsesfaktorer er nødvendig når det skal utvikles effektiv forebygging av risiko for overgrep. Det er viktig å se helhetsbildet med bidrag fra forskning, erfaringer fra praksis og brukermedvirkning. FoU-aktører på feltet har gitt innspill om behov for forskning om barns risiko på internett. Forskningsfunn må omsettes til konkrete og omforente råd til de som jobber med barn. Den digitale siden ved overgrepstematikk er et tverrfaglig spørsmål og det er behov for å inkludere perspektiver fra ulike fag. Forskning om temaet er avhengig av gode systemer for deling av empiri og datasett, i tillegg til kartlegging av erfaringer fra praksis. En viktig problemstilling er hvordan internettjenester skaper nye arenaer som muliggjør seksuelle overgrep. Det må også utvikles mer kunnskap om effekt av behandlingstilbud og hjelp til personer som har begått eller står i fare for å begå seksuelle overgrep mot barn.

Barn sier lettere ifra til lærer og helsesykepleier etter å ha hatt seksualundervisning eller vold som tema på skolen.

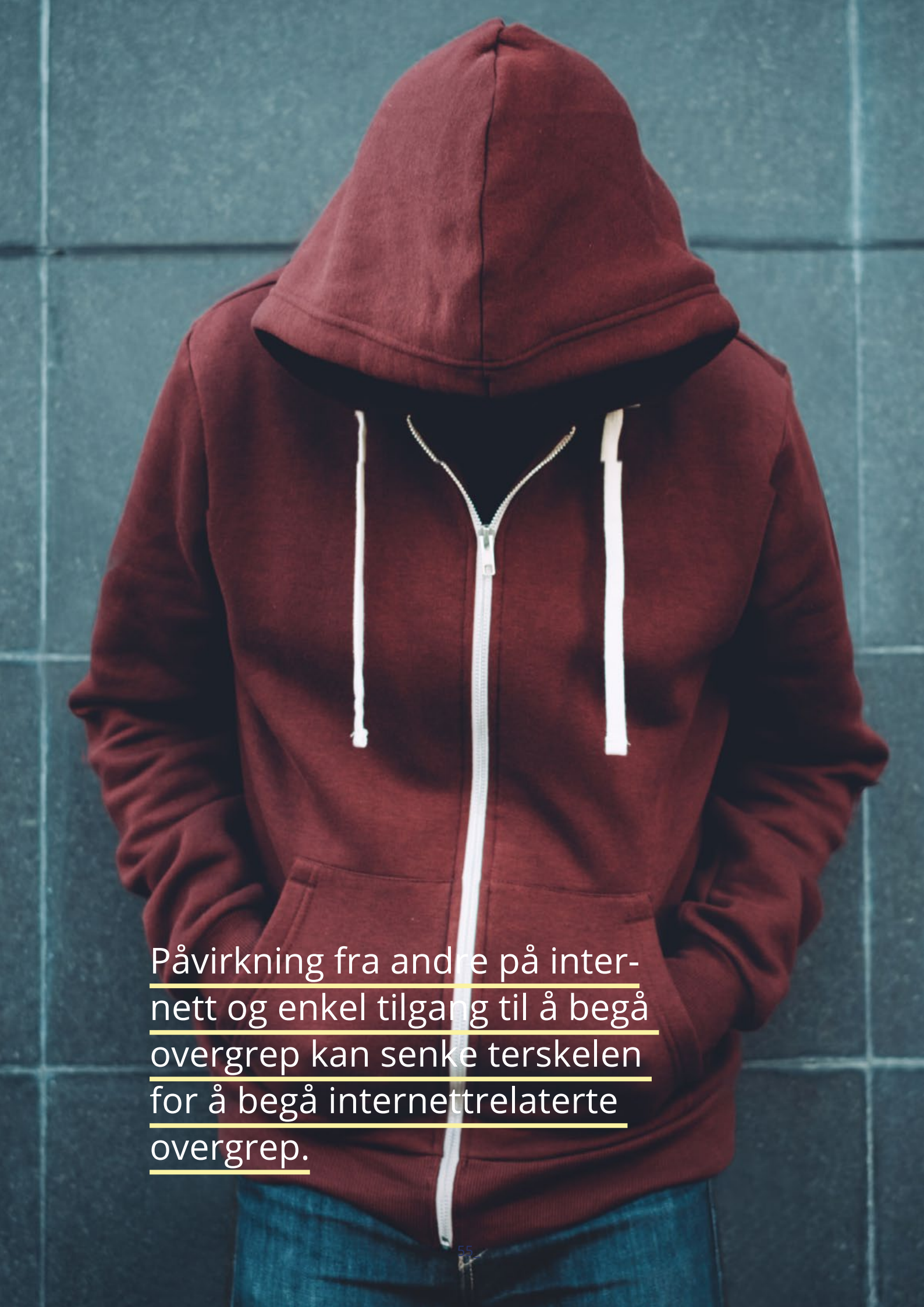
Kompetanse om vold og overgrep

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) tilbyr kompetanseheving gjennom undervisning, veiledning, konsultasjon og nettverksarbeid på tvers av sektorer, etater og forvaltningsnivåer. Ressursen [seksuellatferd.no](https://www.seksuellatferd.no) skal gi informasjon til de som kommer i kontakt med barn og unge med bekymringsfull eller skadelig seksuell atferd. RVTS og NKVTS følger opp behov for kompetanse om vold og overgrep i helse- og omsorgstjeneste. Det tilbys e-læringskurs til ansatte i barnehage og skoler om tematikken. Arbeidet med Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS) er også relevant for kompetanseutvikling.

Sammensatte kunnskapsutfordringer

Et godt kunnskapsgrunnlag om barn og ungdoms oppvekst- og levekår er viktig. Departementene, ledet av Barne- og familiedepartementet, har initiert en BarnUnge21-strategi på forskningsområdet utsatte barn og unge²⁷. Strategien skal gi målrettet, helhetlig og koordinert nasjonal innsats for forskning, utvikling og innovasjon. I et levekårsperspektiv er utsatte barn og unge sårbare for eksempel for vold og overgrep. Strategien ble utarbeidet av bredt sammensatt strategigruppe og ble levert i februar 2021. Den inneholder anbefalinger om forskning, utdanning og praksisfeltet. Det pekes bl.a. på behov for et kunnskapsløft for utdanninger og tjenester for utsatte barn og unge og betydningen av innovasjon og utnyttelse av kunnskap i tjenesteutvikling. Oppfølging av anbefalingene krever en bred tilnærming.

Påvirkning fra andre på inter-
nett og enkel tilgang til å begå
overgrep kan senke terskelen
for å begå internettrelaterte
overgrep.

Tiltak:

Kompetanse og kunnskap for forebyggende innsats_

17. Vurdere om kunnskap om internettrelaterte overgrep er tilstrekkelig ivaretatt i relevante profesjonsutdanninger og vurdere hvordan det eventuelt kan styrkes.
18. Legge til rette for mer forskning om barns digitale hverdag og risiko på internett.
19. Etablere et uavhengig forskerråd for å bidra til koordinert kunnskapsinnhenting og forskning på feltet.

20. Innhente mer kunnskap om gjerningspersoner, fornærmede og arenaer for seksuelle overgrep i et nytt FoU-prosjekt fra 2021.
21. Sikre tilstrekkelig kompetanse om internettrelaterte overgrep i justissektoren.

A man with short dark hair and glasses, wearing a blue button-down shirt, is leaning over a desk in an office. He is looking intently at a laptop screen. The office environment is dimly lit with a blue tint. In the background, there are shelves with binders and a framed document on the wall.

Innsats mot overgrep – oppfølging og internasjonalt samarbeid_

De som utsettes for overgrep skal få hjelp, og tilbudet skal være tilpasset barn. Å kunne hjelpe avhenger av at overgrep avdekkes, at vi finner de som trenger hjelp og vet hvordan hjelpen best kan gis. Internasjonalt politi- og strafferettslig samarbeid, deling av forebyggende kunnskap på tvers av land og oppfølging av internasjonale konvensjoner er sentralt i innsatsen.

Barn som har opplevd overgrep

Flere aktører har oppgaver med å følge opp barn utsatt for overgrep. Barneavdelinger på sykehus kan gjennomføre undersøkelser, gi akutthjelp og sikre dokumentasjon og sporsikring når det er mistanke om eller det er kjent at et barn er utsatt for overgrep. Statens barnehus gir et helhetlig tilbud til barn og særlig sårbare personer som kan ha vært utsatt for, eller kan ha vært vitne til vold eller seksuelle overgrep, herunder overgrep som har skjedd over internett. Det gjennomføres tilrettelagte avhør, medisinske undersøkelser, nødvendig oppfølging og behandling innen nærmere angitte rammer. Barnehusenes erfaring er at mange barn føler skam og skyld etter å ha vært utsatt og synes det er vanskelig å fortelle om overgrepene.

Støttesentrene for kriminalitetsutsatte gir hjelp og veiledning om å anmelde, støtte i forbindelse med rettsak og hjelp til å søke voldsoffererstatning.

Ungdommer og barn ned til 14 år utsatt for seksuelle overgrep kan også undersøkes ved et av

landets 26 overgrepsmottak. Ungdom får også hjelp til å kontakte politi og bistandsadvokat. I tillegg får de overgrepsutsatte informasjon om oppfølgingstilbud, og andre hjelpeinstanser. Sentrene mot incest og seksuelle overgrep og Dixi ressurscenter mot voldtekt gir veiledning, og er hovedsakelig tilbud til utsatte over 16 år, men noen sentre har et tilpasset tilbud til barn under 18 år. Det er behov for kunnskap om hvordan ulike tjenester møter barn og unge som er utsatt for internettrelaterte overgrep.

Barn og unge som har begått overgrep

Barn som utsetter andre for overgrep trenger god oppfølging og må sikres forsvarlig hjelp og et behandlingsopplegg. Tilbud for barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd videreutvikles på helseområdet. Disse barna kan streve med atferdsvansker og grenser, omfattende relasjonsproblemer og en oppvekst med overgrep og omsorgssvikt. Det er mange kommunale og statlige tjenester som kommer i kontakt med barn

Barn med skadelig seksuell atferd må sikres forsvarlig hjelp og et behandlingsopplegg.

og unge med skadelig seksuell atferd: barnehager, skoler, skolehelsetjenesten, barnevernet, barne-

og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), politi, Statens Barnehus, familievern, kriminalomsorgen, konfliktråd, praktisk pedagogisk tjeneste (PPT), habiliteringstjenesten, kommunepsykologer og legevakt. Ulike faginstanser må ta aktivt ansvar ut fra sitt kompetanseområde. Det er tidligere kartlagt at de som møter tematikken kan være usikre på lov- og rammeverket i saker med problematisk eller skadelig seksuell adferd²⁸. Retningslinjer om samarbeidet mellom de ulike tjenestene som jobber med barn og unge med skadelig seksuell adferd er derfor viktig. Kompetanse om hvordan møte og hjelpe barn og unge med denne problematikken er også viktig.

Tiltak for gjerningspersoner

Behovet for forebygging og hjelp til gjerningspersoner er bl.a. omtalt i Barnevoldsutvalgets utredning «Svikt og svik» i 2017. Erfaringer fra Sverige og Tyskland viser at opptil 75 prosent av de som tar kontakt for hjelp og behandling er veldig motivert for å gjøre noe med sin problematiske seksuelle interesse for barn²⁹. Barnevoldsutvalget har pekt på manglende vurdering og oppfølging av gjentakelsesfare både under og

etter soning for overgrepssdomte. De senere årene har det blitt etablert flere tilbud for personer som har begått eller står i fare for å begå seksuelle overgrep mot barn. Det har blitt etablert et behandlingsprogram for seksuallovbrytere i høyrisikogruppen for tilbakefall, og en lavterskeltjeneste og helhetlig behandlingstilbud til voksne som står i fare for å begå seksuelle overgrep mot barn og unge. Påvirkning fra andre på internett og enkel tilgang til å begå overgrep kan senke terskelen for å begå internettrelaterte overgrep. Et lavterskeltilbud er derfor viktig for denne gruppen gjerningspersoner.

**Erfaringer fra Sverige
og Tyskland viser at opptil
75 prosent av de som tar
kontakt for hjelp og behand-
ling er veldig motivert for
å gjøre noe med sin
problematiske seksuelle
interesse for barn.**

Utvikling av tilbud – forebygging av seksuallovbrudd

BASIS

- *BASIS* er et frivillig behandlingstilbud for innsatte i fengsel med problematikk knyttet til seksuallovbrudd. BASIS rettes mot de som dømt for gjentatte lovbrudd samt hvor det er høy risiko for gjentakelse. Fra 2020 er BASIS tilgjengelig i utvalgte fengsler over hele landet. Formålet er å redusere faren for tilbakefall etter løslatelse. Helsedirektoratet, de regionale helseforetakene, Kriminalomsorgsdirektoratet og Kriminalomsorgen er involvert.

SSA hos barn og unge

- *SSA hos barn og unge* er et prosjekt som skal gi kompetanse om problematisk eller skadelig seksuell atferd (SSA) hos barn og unge, også på internett. Barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker (BUP) skal gi behandling for å redusere faren for overgrep.

Detfinneshjelp.no

- *Detfinneshjelp.no* er en lavterskeltjeneste med et behandlingstilbud til voksne som har seksuell interesse for barn eller som står i fare for å begå seksuelle overgrep mot barn og unge. Tilbudet består av nettsiden Detfinneshjelp.no med informasjon, en chattetjeneste for råd og anonym veiledning, samt individuell behandling i poliklinikk hos psykolog/psykiater. Behandlingsopplegget vil utvikles i takt med mer at man får mer kunnskap.

Saker som gjelder internettrelaterte overgrep mot barn og unge har høy prioritet hos politi og påtalemyndighet. Nasjonalt cyberkripsenter (NC3) ved Kripos ble etablert i 2019 og kompetanse og kapasitet til å bekjempe denne kriminaliteten er styrket i politidistriktene. Denne innsatsen videreføres.

For å identifisere og lokalisere barn og kunne pågripe gjerningspersoner, samarbeider spesialiserte etterforskere om informasjon og analyser med kollegaer over hele verden.

Avdekking av saker – behov for tips

Politiet ved Kripos mottar hvert år flere tusen tips fra inn- og utland om seksuell utnyttelse av barn på internett. I tillegg tar politiet imot tips om nettsteder med overgrepsmateriale. Mange saker blir kjent gjennom tips fra kilder som amerikanske National Centre for Missing and Exploited Children (NCMEC)³⁰. Amerikansk lovgivning pålegger internettselskaper med base i USA å rapportere til NCMEC alle tilfeller av overgrep mot barn som de finner i sine nettverk. NCMEC sender informasjon videre til relevante offentlige myndigheter rundt i verden slik at det kan følges opp.

Pengeoverføringer til utlandet kan også gi indikasjoner på direkteoverførte overgrep fra andre land. ØKOKRIM har avdekket pågående overgrep gjennom finansielle spor som vises ved gjennomgang av rapporteringer i henhold til hvitvaskingsloven³¹.

Det er nødvendig med internasjonalt politisamarbeid om disse sakene. For å identifisere og lokalisere barn og kunne pågripe gjerningspersoner, samarbeider spesialiserte etterforskere om informasjon og analyser med kollegaer over hele verden. Norsk politi deltar i Interpols arbeid med å identifisere og redde barn fra seksuelle

overgrep. Dette omfatter flere ulike tiltak, som blokkering av adgang til overgrepsmateriale og forhindre gjerningspersoner fra å reise utenlands for å forgripe seg på barn ved å varsle Interpol. Interpols database for identifisering (ICSE)³² brukes aktivt av Kripos i arbeidet med å identifisere barn og gjerningspersoner i overgrepsmateriale.

Utvikling av teknologibruken kan bidra til å gjøre politiets innsats mer effektiv. Dette kan blant annet bygge på erfaringer med verktøy som skiller ut allerede identifisert overgrepsmateriale og nyere bilder som kan avdekke pågående overgrep.

Behov for innovasjon

Den teknologiske utviklingen går veldig raskt og gjerningspersoner finner stadig nye metoder for å unngå å bli oppdaget. For å bekjempe seksuell utnyttelse og overgrep mot barn over internett, må vi derfor jobbe smartere og mer effektivt. Innovativ teknologi som kunstig intelligens (KI) kan også bidra til å beskytte barn og unge på nettet. For å ta i bruk og utvikle ny teknologi til forebygging og etterforskning, er det behov for innovasjon. Det er mange private virksomheter som både har nødvendig kunnskap og ressurser og som ønsker å bidra til bedre forebygging av overgrep mot barn. Regjeringens nasjonale

strategi for kunstig intelligens (KI) omhandler både grunnleggende forutsetninger for å kunne utvikle og ta i bruk KI, hvordan Norge skal utvikle kompetanse innen KI, og hvordan offentlig og privat sektor skal kunne utnytte innovasjonskraften som ligger i KI innenfor etiske rammer. Dette blir viktig i bekjempelsen av internettrelaterte overgrep mot barn.

Oppdatert regelverk

Lowerket legger rammene for politiets bekjempelse av kriminalitet og domstolenes virksomhet. Sentrale lover på dette området er straffeloven, straffeprosessloven, politiloven og politiregisterloven.

Også andre lover har betydning for politiets mulighet til å avdekke og etterforske lovbrudd.

Lov om elektronisk kommunikasjon regulerer blant annet hva tilbydere av elektronisk kommunikasjon kan og må lagre av informasjon. Kommunikasjon over internett skjer ved bruk av IP-adresser, ved at en unik IP-adresse tildeles enheter som tilkobles internett. Trafikkdata og IP-adresser gir informasjon som kan bidra til politiets bekjempelse av alvorlig kriminalitet og tilgangen til slik informasjon kan virke forebyggende gjennom å øke oppdagelsesrisikoen ved overgrep mot barn. Når politiet får kjennskap

til en IP-adresse som kan knyttes til straffbare forhold, trenger de informasjon fra internettleverandørene om hvilken abonnent som benyttet den aktuelle adressen. For å styrke mulighetene til å etterforske internettrelaterte overgrep mot barn, har regjeringen foreslått å innføre en plikt for tilbydere av elektronisk kommunikasjon til å lagre IP-adresser, i Prop. 167 L (2020–2021) Endringer i ekomloven (lagring av IP-adresser mv.). Dette vil kunne sikre at viktige spor ikke slettes for tidlig, og øker muligheten til å etterforske og avverge nye overgrep.

Regjeringen har også foreslått et nytt straffebud som rammer uberettiget deling av bilder, filmer og lydopptak av krenkende eller åpenbart privat karakter, se Prop. 159 L (2020–2021) Endringer i straffeloven mv. (deling av krenkende bilder mv.). Formålet er å sikre at uberettiget deling av krenkende bilder er straffbart, og at dette kommer tydelig til uttrykk i loven.

I USA har tjenesteleverandører som sosiale medier og lagringstjenester en plikt til å melde ifra dersom de oppdager tilfeller av seksuell utnyttelse av barn på sine tjenester, som funn av overgrepsmateriale. Et lovforslag i EU der det foreslås å pålegge internettplattformer å oppdage og rapportere innhold relatert til internettrelaterte overgrep legges frem i 2021³³. Nederland har også foreslått en lov i 2021 som pålegger

Tjenesteleverandører kan bidra mer i arbeidet med å avdekke overgrepssaker.

nettbaserte vertstjenester å fjerne overgrepsmateriale innen 24 timer³⁴.

Flere personer i Norge har blitt domfelt for befatning med overgrepsmateriale på bakgrunn av lovpålagt rapporteringsplikt i andre land. Det er et potensial for tjenesteleverandører til å bidra mer i arbeidet med å avdekke personer som har befatning med overgrepsmateriale, for eksempel gjennom en rapporteringsplikt til politiet.

Internasjonalt samarbeid

Mye av det internasjonale arbeidet knyttet til bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn skjer gjennom FN, EU og Europarådets prioriteringer for barns digitale trygghet gjennom ulike strategier og satsinger. Det er viktig at innsatsen nasjonalt og internasjonalt er samordnet siden internettrelaterte overgrep er et globalt problem. Politi- og påtalemyndighet er avhengig av godt internasjonalt samarbeid for å sikre effektiv etterforskning og irettføring av slike overgrep. Dette omfatter håndtering av situasjoner hvor gjerningsperson, fornærmede og tjenesten som er benyttet til gjennomføring av overgrepet, befinner seg i forskjellige land. De nordiske politimyndighetene samarbeider tett om bekjempelse av seksuelle overgrep mot barn på internett. I Norges utenriks- og utviklingspolitiske engasjement står rettighetsperspektivet sentralt.

FNs barnekonvensjon og særlig tilleggsprotokollen om salg av barn og barneprostitusjon er helt sentrale i det internasjonale arbeidet på dette området. I arbeidet med å nå FN sine bærekraftsmål er det helt avgjørende at de mest sårbare ivaretas, og at man i det forebyggende arbeidet jobber gjennom ulike partnere for å nå disse gruppene. Beskyttelse av sivile, inkludert beskyttelse av barn, er en hovedprioritet for Norges innsats i FNs sikkerhetsråd i perioden 2021–2022. Beskyttelse av barn og unge er også særlig prioritet i strategi for norsk humanitær politikk fra 2018.

EU har de siste årene intensivert innsatsen mot internettrelaterte overgrep mot barn. Europakommisjonen la i 2020 frem en strategi for en mer effektiv bekjempelse av overgrep mot barn³⁵. Europol er EU-landenes organ for bekjempelse av kriminalitet og norsk politi deltar med personell i Europols senter for bekjempelse av internettrelatert kriminalitet (EC3)³⁶. Norge deltar også i det påtalemessige samarbeidet gjennom Eurojust og har en statsadvokat og en påtalejurist tilknyttet organet³⁷. Arbeidet foregår blant annet i en egen enhet som jobber spesielt mot overgrep mot barn. Norge har sluttet seg til flere konvensjoner og avtaler om gjensidig hjelp i straffesaker, herunder Den europeiske konvensjon om gjensidig hjelp i straffesaker 20. april 1959 med tilhørende protokoller og konvensjon av 29. mai 2000 om

gjensidig hjelp i straffesaker mellom Den europeiske unions medlemsstater, kalt 2000-konvensjonen. Instrumentene regulerer rettslig samarbeid i straffesaker generelt, og kan brukes for å sikre bistand i forbindelse med etterforskningen eller irettføring. Når det gjelder 2000-konvensjonen, har denne stor praktisk betydning for etterforskningskritt som for eksempel kommunikasjonskontroll, avhør via videooverføring og opprettelse av felles etterforsknings-grupper. European Investigation Order (EIO) ble tatt i bruk innad i EU i 2017³⁸. EIO erstatter tradisjonelle rettsanmodninger og omfatter praktiske former for rettslig bistand som eksempelvis beslag for å sikre bevis mellom medlemsstatene. I EU forhandles det også om en forordning om elektroniske bevis (e-evidence) med mål om forenkling av innhenting av elektroniske bevis over landegrensene³⁹. Norge står utenfor mye av det rettslige samarbeidet i EU, og er ikke tilsluttet EIO eller med på forhandlingene knyttet til forslaget om e-evidence.

Europarådet har flere relevante konvensjoner for innsatsen mot internettrelaterte overgrep. Konvensjonen om beskyttelse av barn mot seksuell

utnyttning og seksuelt misbruk, Lanzarote-konvensjonen⁴⁰, er et viktig internasjonalt instrument for å forebygge og bekjempe alle former for seksuell utnyttning og seksuelt misbruk av barn, beskytte rettighetene til barn som er utsatt for slike overgrep og å fremme nasjonalt og internasjonalt samarbeid mot slike overgrep. Konvensjonen stiller i kapittel VII krav til etterforskning, straffefølgning og prosessuelle regler i saker som gjelder seksuell utnyttning og seksuelt misbruk av barn. Arbeidet med Lanzarote-konvensjonen bør sees i sammenheng med Europarådets konvensjon om datakriminalitet (Budapestkonvensjonen)⁴¹ hvor Norge deltar i arbeidet med en tilleggsprotokoll om bedre internasjonalt samarbeid og tilgang til elektroniske bevis. Istanbulkonvensjonen (Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner) er også relevant⁴². Europarådets Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF)⁴³ arbeider også for barns rettigheter og beskyttelse i den digitale verden. Arbeidet i ekspertgruppen for den europeiske konvensjonen mot menneskehandel (GRETA)⁴⁴ er relevant når det gjelder for eksempel direkteoverførte bestillingsovergrep.

Rettslig samarbeid i praksis

Konvensjon av 29. mai 2000 om gjensidig hjelp i straffesaker (2000-konvensjonen) ble blant annet benyttet i etterforskningen mot en person i sakskomplekset operasjon «Dark Room». Et politidistrikt hadde mistanke om at en norsk borger, som befant seg i Norge, bestilte overgrep utført i Romania via internett. Mistanken gikk ut på at en mor Romania utførte overgrep mot egne barn i sann tid på bestilling fra mannen. Norsk politi- og påtalemyndighet etablerte kontakt med rumenske myndigheter ved hjelp av Eurojust. En anmodning fra norske myndigheter om rettslig bistand til å foreta

blant annet ransaking og avhør ble formidlet til rumenske myndigheter. Ettersom Romania på daværende tidspunkt ikke utleverte egne borgere til Norge og for å sikre at kvinnen kunne holdes strafferettslig ansvarlig, åpnet rumenske myndigheter en egen etterforskning mot kvinnen. Det ble avholdt koordineringsmøter i regi av Eurojust og det ble signert en avtale om felles etterforskningsteam (JIT) før det ble aksjonert mot kvinnen i Romania. Det rettslige samarbeidet i saken ledet til at moren ble pågrepet og barn som ble utsatt for seksuelle overgrep ble tatt ut av hjemmet.

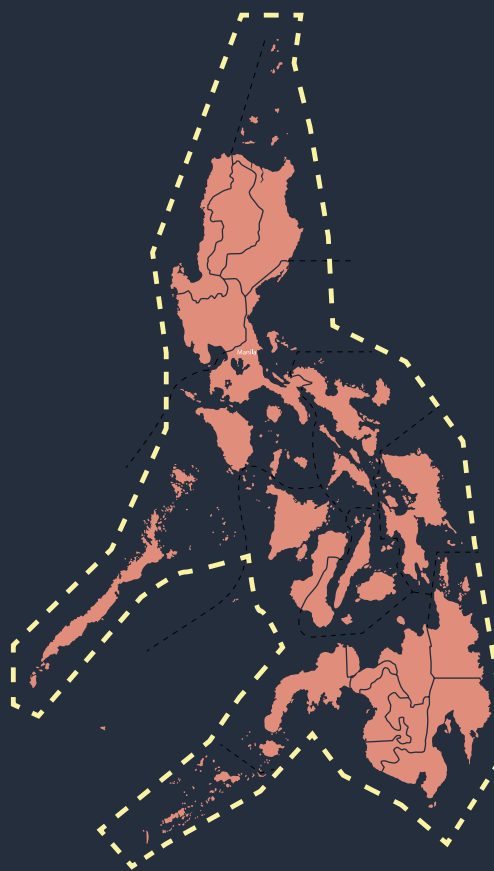
1 av 5

UNICEF har dokumentert at opptil 1 av 5 filippinske barn er sårbare for overgrep over internett.

«Livestreaming is becoming mainstream»

Europol rapporterer i sin årlige rapport Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2020⁴⁵ at omfanget av direkteoverførte bestillingsovergrep fortsetter å øke. Filippinene er det globale episenteret for direkteoverførte bestillingsovergrep. UNICEF har dokumentert at opptil 1 av 5 filippinske barn er sårbare for overgrep over internett. Mange har foreldre som jobber utenlands og bor hos slektninger. Covid-19 situasjonen medførte reisestriksjoner, karanteneperioder og stengte skoler som har bidratt til økt uønsket aktivitet på nett. Filippinske myndigheter anslår

at tips om direkteoverførte bestillingsovergrep fordoblet seg i første halvdel av 2020. Årsakene til at Filippinene er et utsatt land kan skyldes kombinasjon av gode engelsk-kunnskaper, bred tilgang til internett og utbygde systemer for overføringer av penger. En spesialutsending for politisaker kom på plass ved den norske ambassaden i Manila i 2020 og samarbeider med filippinske myndigheter og andre lands utsendinger.

Norsk støtte til internasjonal innsats mot internettrelaterte overgrep mot barn

Norge er den største bidragsyteren til det globale programmet mot cyberkriminalitet ved FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC)⁴⁶. I 2018 ble det inngått en treårig avtale med UNODC på 35 millioner kroner for å forebygge og bekjempe cyberkriminalitet globalt, inkludert internettrelaterte overgrep mot barn. UNODC samarbeider med utviklingsland om å styrke deres kapasitet

til å avdekke, etterforske og rettsforfølge komplekse digitale overgrepssaker. UNODC har etablert partnerskap med en rekke internasjonale og lokale aktører og land. Innsatsen understøttes blant annet med bevisstgjørende tiltak rettet mot barn og unge. Under Covid-19-pandemien har arbeidet også rettet seg mot foreldre og barn, med fokus på risiko for barns utsatthet når samfunnet helt eller delvis stenges. UNODC har bistått land med å etablere nasjonale portaler for anonym varsling om nettovergrep mot barn.

Forebygging i utviklingsland

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi har i dag en framtrødende rolle knyttet til ulike typer utnyttelse som menneskehandel, grovt barnearbeid, tvangsekteskap og tvangsarbeid. Slik utnyttelse inngår i betegnelsen moderne slaveri og innebærer at personer utnyttes grovt og ikke er frie til å forlate situasjonen de befinner seg i, på grunn av trusler, vold, tvang, bedrag og maktmisbruk. Parallelt utvikler organisasjoner, myndigheter, forskningsmiljøer og privat sektor nye verktøy og metoder som kan forhindre og avdekke moderne slaveri. Problemene omtales i Meld. St. 11 (2019–2020) Digital transformasjon og utviklingspolitikken. Et nytt norsk bistandsprogram som skal bidra til å bekjempe moderne slaveri ble etablert i 2020. Programmets hovedmål er at utbredelsen og omfanget av moderne slaveri i utvalgte partnerland og sektorer er redusert. Gjennom samarbeid med og støtte til UNICEF bidrar Norge til beskyttelse av barn internasjonalt, inkludert beskyttelse mot internettrelaterte overgrep.

Tiltak:

Innsats mot overgrep – oppfølging og internasjonalt samarbeid

22. Kartlegge kunnskapen hos relevante tjenestetilbud om internettrelaterte overgrep, for å sikre at utsatte får god støtte og hjelp.
23. Styrke tilbudet for barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd.
24. Politi- og påtalemyndighetens innsats holder følge med utfordringene knyttet til internettrelaterte overgrep.
25. Utvikle finansiell etterforskning og følge pengespor for å forebygge og avdekke seksuelle overgrep.
26. Vurdere behovet for utvikling av regelverket for avdekking, etterforskning og straffeforfølgning av internettrelaterte overgrep mot barn. Straffelovrådet benyttes for vurdering av straffelovgivningen når det er hensiktsmessig.

27. Vurdere plikt for norske tjenesteleverandører til å rapportere funn av overgrepsmateriale.
28. Vurdere hvordan teknologi kan benyttes i kampen mot internettrelaterte overgrep.
29. Vurdere et samarbeid med EU om elektroniske bevis og den europeiske etterforskningsordren.
30. Delta i det internasjonale samarbeidet på området og bidra til felles forebyggende innsats mot internettrelaterte overgrep mot barn.

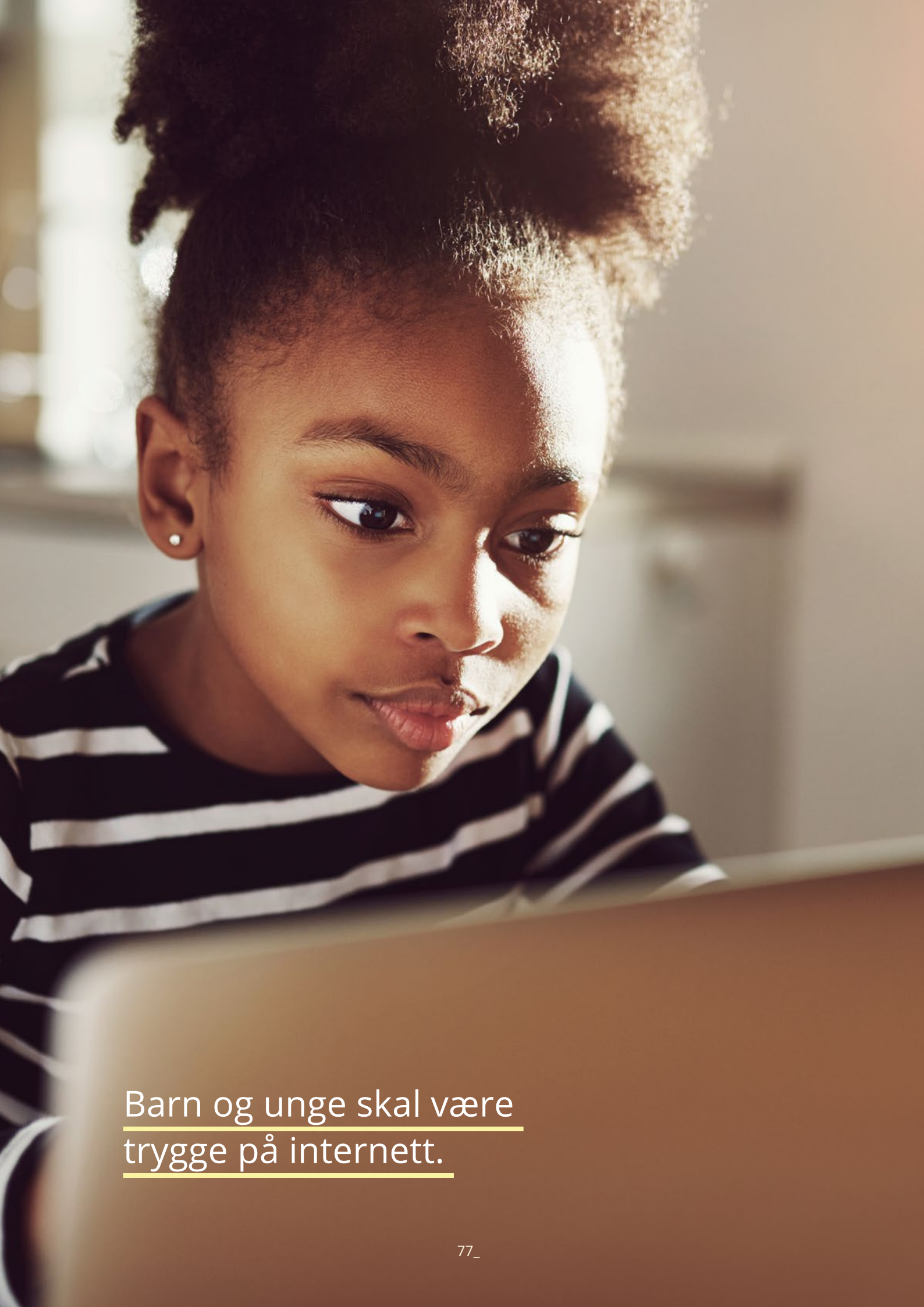

Oppfølging av strategien_

Kunnskapsutvikling, samhandling og effektive tiltak må holde tritt med et område i utvikling

Koordinert forebygging er avgjørende for innsatsen mot internett-relaterte overgrep mot barn. Det er mange aktører og instanser som kan tilby relevant hjelp og råd. Det er viktig at innsatsen vurderes kontinuerlig og videreutvikles med tverrfaglige innsikter og oppdatert kunnskap. Regjeringen vil sikre at hjelpen når ut til de som trenger det og gir god forebyggende virkning.

Departementene som står bak denne strategien vil følge opp tiltakene sammen med ulike relevante etater og virksomheter som Barneombudet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet, Digitaliseringsdirektoratet, Domstolsadministrasjonen, Kriminalomsorgsdirektoratet, Medietilsynet, Politidirektoratet, Riksadvokaten, Sekretariatet for konfliktrådene og Utdanningsdirektoratet og eventuelt andre. De ulike strategiske grepene skal inkluderes i relevante innsatsområder og bidra til at nødvendige tiltak utvikles. Ansvar og konkret oppfølging under de enkelte tiltakene vil kunne endres i strategiperioden basert på en årlig statusgjennomgang og vurdering.

A close-up photograph of a young girl with dark, curly hair styled in braids. She is looking intently at a laptop screen, which is partially visible in the foreground. She is wearing a black and white striped t-shirt. The lighting is warm and soft, highlighting her face and hair. The background is blurred, suggesting an indoor setting.

Barn og unge skal være trygge på internett.

Oversikt tiltak og ansvar 2021–2022

Tiltak	2021–2022	
Barn og unge skal være trygge på internett		
1.	Legge til rette for at barn og unge er trygge på internett gjennom oppdatert og tilgjengelig informasjon om internettrelaterte overgrep.	BFD, JD
2.	Barn og unges behov skal være utgangspunkt for innsatsen gjennom bruk av ungdomspanel og vurdering av barns rettigheter.	KUD
3.	Sikre at foreldre kan få oppdatert og tilgjengelig informasjon om risiko for overgrep på internett.	KUD
4.	Sikre løpende oppmerksomhet om risiko knyttet til bruk av digitale plattformer og verktøy som brukes i barnehage og skole.	KUD, KD
5.	Samordne innsatsen mot internettrelaterte overgrep på tvers av departementer og direktorater.	JD, BFD, KUD
6.	Et fagråd bidrar i innsatsen for å forebygge mot internettrelaterte overgrep.	KUD
7.	Legge til rette for at oppdatert kunnskap om internettrelaterte overgrep er inkludert i hjelpetilbud og tjenester.	KUD
8.	Utrede lavterskeltilbud for barn og unge som står i fare for å begå problematisk eller skadelig seksuell atferd.	HOD
9.	Videreutvikle lokal kriminalitetsforebygging mot internettrelaterte overgrep.	JD
Bred samfunnsinnsats gjennom offentlig-privat partnerskap		
10.	Sikre et sterkere samarbeid mellom internettsselskaper og myndighetene for bedre bekjempelse av internettrelaterte overgrep.	JD, BFD, KUD, KMD
11.	Utrede teknologiske og regulatoriske rammer for avskjæring av produksjon, opplasting og spredning av overgrepsmateriale.	JD, KMD
12.	Videreutvikle samarbeidet med frivillige organisasjoner.	BFD, KUD
13.	Utvikle bevissthet og forebyggende innsats mot overgrep i organisasjoner, idrettslag og andre kulturaktiviteter for barn.	KUD
14.	Fornye medlemskap i WePROTECT Global Alliance.	JD
15.	Legge til rette for innovasjon for bedre tjenester og oppgaveløsning mot internettrelaterte overgrep.	JD, KMD
16.	Kartlegge muligheter for samarbeid for trygge internettilkoblede produkter for barn.	KMD

Tiltak	2021–2022	
Kompetanse og kunnskap for forebyggende innsats		
17.	Vurdere om kunnskap om internettrelaterte overgrep er tilstrekkelig ivaretatt i relevante profesjonsutdanninger og vurdere hvordan det eventuelt kan styrkes.	KD, BFD
18.	Legge til rette for mer forskning om barns digitale hverdag og risiko på internett.	JD, BFD, KD
19.	Etablere et uavhengig forskerråd for å bidra til koordinert kunnskapsinnhenting og forskning på feltet.	JD, KUD
20.	Innhente mer kunnskap om gjerningspersoner, fornærmede og arenaer for seksuelle overgrep i et nytt FoU-prosjekt fra 2021.	JD
21.	Sikre tilstrekkelig kompetanse om internettrelaterte overgrep i justissektoren.	JD
Innsats mot overgrep – oppfølging og internasjonalt samarbeid		
22.	Kartlegge kunnskapen hos relevante tjenestetilbud om internettrelaterte overgrep, for å sikre at utsatte får god støtte og hjelp.	HOD, JD, BFD, KD
23.	Styrke tilbudet for barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd.	HOD
24.	Politi- og påtalemyndighetens innsats holder følge med utfordringene knyttet til internettrelaterte overgrep.	JD
25.	Utvikle finansiell etterforskning og følge pengespor for å forebygge og avdekke seksuelle overgrep.	JD
26.	Vurdere behovet for utvikling av regelverket for avdekking, etterforskning og straffeforfølgning av internettrelaterte overgrep mot barn. Straffelovrådet benyttes for vurdering av straffelovgivningen når det er hensiktsmessig.	JD
27.	Vurdere plikt for norske tjenesteleverandører til å rapportere funn av overgrepsmateriale.	JD, KMD
28.	Vurdere hvordan teknologi kan benyttes i kampen mot internettrelaterte overgrep.	JD
29.	Vurdere et samarbeid med EU om elektroniske bevis og den europeiske etterforskningsordren.	JD
30.	Delta i det internasjonale samarbeidet på området og bidra til felles forebyggende innsats for å bekjempe internettrelaterte overgrep mot barn.	JD, UD, BFD og KMD

Referanser

- 1 Europarådet <https://www.coe.int/en/web/children/sexual-violence>
- 2 Politiet/Kripos Rapport (2019) «Seksuell utnyttelse av barn og unge over internett»
- 3 US National Centre for Missing and Exploited Children (NCMEC) <https://www.missingkids.org/ourwork/ncmecdata>
- 4 Interpol og ECPAT International, 2018 "Towards a Global Indicator On unidentified victims in Child Sexual Exploitation Material Summary Report"
- 5 Hafstad, G. S., & Augusti, E. M. (2020) Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020: Delrapport 1 av 3. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 2/2020).
- 6 Europol «Catching the virus – Europol report on cybercrime and disinformation amid the COVID-19 pandemic”
- 7 Aanerød, L.M.T. og Mossige, S.: Nettovergrep mot barn i Norge 2015 – 2017. Rapport basert på erfaringer fra Kripos, politiet, tjenesteleverandører og internasjonal forskning. NOVA-Rapport 10/18
- 8 Tonje Holt, mfl. Behandlingstilbudet til barn som er utsatt for og som utøver vold og seksuelle overgrep: En nasjonal kartleggingsundersøkelse, Rapport 6/2016
- 9 Meneses J.F., Berg RC, Nguyen L. «Oppsummert forskning om effekt av tiltak rettet mot barn og unge som begår voldelige og/eller seksuelle overgrep» Notat Folkehelseinstituttet 2016
- 10 Medietilsynet, Barn- og medierundersøkelsen 2020
- 11 Ibid
- 12 Staksrud, E., & Ólafsson, K. (2020). Is It Me, or Is It You? Exploring Contemporary Parental Worries in Norway. In L. Tsaliki & D. Chronaki (Eds.), *Discourses of Anxiety over Childhood and Youth across Cultures* (pp. 323-345). Cham: Springer International Publishing
- 13 Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01ofo>
- 14 Lassemo E., Haugstveit I.M., Boletsis K., Sand K. Innsiktsarbeid Ung.no Delrapport 1 (2018) og Lassemo E., Tøndel G., Sand K. Innsiktsarbeid Ung.no Delrapport 2 (2019)
- 15 Barneombudet, Rapport «Ungdom om digitale medier» (2019) og rapport «Alle kjenner noen som har opplevd det» (2018)
- 16 <https://0-24-samarbeidet.no/>
- 17 Politiet, beskrivelse av CSAADF (Child Sexual Abuse Anti Distribution Filter) <https://www.politiet.no/rad/overgrep-mot-barn/internettfilter/>
- 18 Netclean, <https://www.netclean.com/the-problem/>
- 19 Voluntary Principles to Counter Online Child Sexual Exploitation and Abuse <https://www.justice.gov/opa/press-release/file/1256061/download>
- 20 <https://www.weprotect.org/>
- 21 ECPAT Finanskoalitionen <https://www.ecpat.se/detta-gor-ecpat/forebygger-brott/stoppar-kop>
- 22 Council of Europe Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment (2018) <https://rm.coe.int/guidelines-to-respect-protect-and-fulfil-the-rights-of-the-child-in-th/16808d881a>
- 23 Forbrukerrådet "Demands safe IoT products for children" (2018) <https://www.forbrukerradet.no/side/demand-safe-iot-products-for-children/>
- 24 Redd Barna rapport «Internett er et stort mørkt rom Håndtering av risiko for seksuell utnyttelse over internett på barnevernsinstitusjon» (2020)
- 25 Politiet, informasjon om undervisningsopplegget «Delbart?» <https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/delbart/>
- 26 Landsrådet for Noregs barne- og ungdomsorganisasjonar (LNU)Veileder i arbeidet ot seksuell trakassering og overgrep og <https://trygg.lnu.no/>

- 27 Forskningsrådet, Om BarnUnge21-strategien <https://www.barnunge21.no/>
- 28 Vorland, N, Selvik, S, Hjorthol, T, Kanten, AB, og Blix, I: Tverretatlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 3), Oslo 2018
- 29 Helsedirektoratet, «Skal forebygge seksuelle overgrep mot barn» <https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/skal-forebygge-seksuelle-overgrep-mot-barn>
- 30 National Centre for Missing and Exploited Children, Child Sexual Abuse Material (CSAM) <https://www.missingkids.org/theissues/csam>
- 31 ØKOKRIM, om arbeidet mot direkteoverførte seksuelle overgrep <https://www.okokrim.no/oekokrim-avdekkerdirekteoverfoerte-seksuelle-overgrep-mot-barn.6270913-411472.html>
- 32 INTERPOL, om International Child Sexual Exploitation database <https://www.interpol.int/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database>
- 33 European Parliament, New legislation to fight Child Sexual Abuse Online <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-promoting-our-european-way-of-life/file-combating-child-sexual-abuse-online>
- 34 Ministerie van Justitie en Veiligheid, Nederland, om nytt lovforslag mot overgrepsmateriale <https://www.government.nl/latest/news/2021/02/16/obligation-for-ict-firms-to-remove-child-pornography-from-servers>
- 35 European Commission, EU strategy for a more effective fight against child sexual abuse https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/cybercrime/child-sexual-abuse_en
- 36 Europol, om European Cyber Crime Centre (EC3) <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3>
- 37 Tidsskrift for strafferett 04/19 (Volum 19) Stoltenberg H. Hva er Eurojust? Muligheter og utfordringer i straffesaker med internasjonale forgreininger https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2019/04/hva_er_eurojust
- 38 Eurojust, om European Investigation Order (EIO) <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/eurojust-role-facilitating-judicial-cooperation-instruments/european-investigation-order-eio>
- 39 European Commission, E-evidence – cross-border access to electronic evidence https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/e-evidence-cross-border-access-electronic-evidence_en
- 40 Council of Europe Convention – Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (The Lanzarote Convention) <https://rm.coe.int/protection-of-children-against-sexual-exploitation-and-sexual-abuse/1680794e97>
- 41 Council of Europe The Convention on Cybercrime (The Budapest Convention) <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/-/the-budapest-convention-on-cybercrime-in-operation-new-t-cy-report>
- 42 Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (The Istanbul Convention) <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>
- 43 Council of Europe, om Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF) <https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/-/first-meeting-of-the-steering-committee-for-the-rights-of-the-child-cdenf->
- 44 Council of Europe, om Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA) <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking>
- 45 Europol, Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2020 <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2020>
- 46 United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), om arbeidet mot cyberkriminalitet <https://www.unodc.org/unodc/en/cybercrime/index.html>

Barns trygghet på nett
skal sikres gjennom forebyggende
og målrettet innsats.

Utgitt av:
Justis- og beredskapsdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: G-0448 B
Design: Anagram Design
Foto: Getty Images
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
06/2021 – opplag 100

